

Sreda, 11. februar 2004
Svedok B-1804
Svedok Helge Brunborg (Helge Brunborg)
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio Sudu
Početak u 9.14 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ROBINSON: Jesmo li na javnoj sednici?

sekretar: Jesmo, časni Sude.

SUDIJA ROBINSON: Ima jedno pitanje na koje sam želeo da skrenem pažnju svima ovde u sudnici. Na početku, dozvolite da vam se izvinim na tome što kasnimo sa početkom rada, a razlog tome je to što smo upravo, pre nego što smo došli ovamo, dobili zdravstveni izveštaj o zdravlju optuženog, gde nas obaveštavaju da se optuženi juče veoma umoran vratio nazad iz sudnice. Ovaj izveštaj je prilično dugačak, ja neću da vam ga čitam, znam da i Tužilaštvo to ima, ali na kraju tog izveštaja je preporuka da se pridržavamo onog rasporeda sa smanjenim brojem radnih sati u dogledno vreme, i to je po preporuci kardiologa. Mi sada radimo po jednom dužem rasporedu gde je predviđeno da radimo do četiri 16.45. Ono šta Pretresno veće namerava da uradi je da do kraja ove nedelje, dakle danas i sutra, radimo po prvobitnom rasporedu, to jest do 13.45, ali sledeće nedelje, kada je predviđeno da radimo samo dva dana i uzimajući u obzir da ćemo u međuvremenu imati i dugi vikend, smatramo da će onda optuženi da bude u stanju da podnese da radimo duže sledeće nedelje, a to je predviđeno za sredu i četvrtak. Dakle, raspored nam je sledeći: danas i sutra radimo do 13.45, a sledeće nedelje, u sredu i četvrtak, radimo duže, znači od 9.00 do 16.45 sa onim pauzama kakve smo imali juče. Da li imate nekih komentara, gospodine Najs (Nice)?

TUŽILAC NAJS: Ne, naravno, smatram da je ovo prilično razumno i nemam ništa da dodam.

SUDIJA ROBINSON: Mogu li da pitam optuženog šta on ima da kaže? Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Nemam ništa da kažem, gospodine Robinson (Robinson), vrlo ste ljubazni. Ja nisam tražio nikakve olakšice. Molim da to imate u vidu.

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam, gospodine Miloševiću. Kao što znate, mi uvek vodimo računa o pitanju vašeg zdravlja ili zdravlja bilo koga.

TUŽILAC NAJS: Jedno kratko proceduralno pitanje, na privatnoj sednici, molim vas.

SUDIJA ROBINSON: U redu.

(privatna sednica)

sekretar: Prešli smo na javnu sednicu.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Robinson. Gospodine 1804, ja se nadam da nisam pogrešio u broju, kad se povukla JNA iz Bosne i Hercegovine, posle izvesnog vremena, formirana je Vojska Republike Srpske, odnosno datum koji je zabeležen je 15. maj 1992. godine, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja mislim da je Vojska Republike Srpske formirana 12. maja 1992. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tada su se uključili u Vojsku Republike Srpske ...

SUDIJA KVON: Molim vas da napravite pauzu između pitanja i odgovora zbog prevođenja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tada su se u Vojsku Republike Srpske uključili pripadnici JNA, ali i drugi građani, građani Bosne i Hercegovine, je l' tako? I vi ste jedan od njih.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li možemo da zaključimo da vi, kao bivši oficir JNA koji se priključio Vojski Republike Srpske, smatrate da je njen zadatak bio, pre svega, očuvanje slobode i ravnopravnosti koja je bila ugrožena srpskom narodu u Bosni i Hercegovini? Jesu to bili ciljevi koje ste vi imali u vidu?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa gospodine Miloševiću, ja bih rekao da je zadatak Vojske Republike Srpske bila odbrana srpskog naroda u Bosni i Hercegovini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U tački 15 govoreći o nekoliko pitanja, vi kažete: "U to vreme JNA je smatrala", to se dešava nešto pre ovoga o čemu smo maločas govorili, "JNA je u to vreme smatrala ekstremne delove unutar Stranke demokratske akcije i HDZ-a secesionističkim elementima kao i njihove naoružane paravojne formacije". Pretpostavljam da to nije bilo sporno, jer su se zalagali za secesiju, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U istom paragrafu vi kažete: "Kasnije sam saznao da je JNA iznela vojne zalihe i opremu iz ove kasarne da bi naoružala srpske rezerviste u selima koja su imala većinsko srpsko stanovništvo. Po mom mišljenju, ti Srbi su bili naoružani da zaštite ostatak Jugoslavije od secesionističkih elemenata kao i svoja mesta". Znači svoja sela. A dalje se nastavlja ovaj navod koji sam malopre citirao. Dakle, to je bilo vreme, kako ste sami naveli u paragrafu 12, mnogi pripadnici JNA koji su bili po nacionalnosti Hrvati, Slovenci, Muslimani, Albanci, napustili JNA, neki od njih se priključili novostvorenim armijama i drugim vojnim formacijama, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A lica koja su naoružana po selima, kako vi kažete su bili rezervisti, dakle pripadnici rezervnog sastava JNA, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Naša jedinica, odnosno jedinica u kojoj sam ja bio je pozvala sve koji su hteli da se priključe rezervnim jedinicama i tek tad su dobili naoružanje. Uglavnom su se tu javljali Srbi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U vreme kad su oni pozvani kao rezervisti još je uvek funkcionisla JNA i s obzirom da su kao rezervisti se priključili, oni su postali pripadnici JNA?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a onda kasnija kad se JNA povukla, oni su postali pripadnici Vojske Republike Srpske?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: I tu ste u pravu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Razlog dodele ovog naoružanja je bilo očuvanja teritorijalnog integriteta zemlje i kako vi kažete, vlastih sela i vlastitih porodica od paravojnih naoružanih snaga, je li tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja sam to tako i rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je poznato i vama, pretpostavljam i drugima u to vreme da su Srbe civile počeli da ubijaju mnogo pre nego što je rat zaista počeo? Dakle već 2. marta u Sarajevu je bilo jedno ubistvo, to je ono poznato ubistvo na svadbi, je li tako? O tome ste znali a kasnije se to značajno proširilo, je li vam to poznato?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Čitao sam u novinama i u ono vreme gledao na televiziji o ubistvu izvjesnog Gardovića u Sarajevu. To što je bilo u sredstvima informisanja i meni je poznato, ne mogu sad baš da se sjetim svega.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, a da li su vam iz tog vremena, to je mislim opšte poznati događaj, da li su vam iz tog vremena poznata imena nekih od, kako bih rekao, vođa paravojnih formacija koji su uglavnom ili kriminalci i koji su se u tim vremenima pojavili i vršili nasilje, na primer ime Ramiza Delalića iz ...

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Zna se dosta o tome. Govorilo se dosta o tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda jedan od lidera tih paravojnih snaga Ismet Bajramović, znate li za njega, jeste čuli za njega?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Za Delalića sam čuo, za tog Bajramovića ne mogu sad da se setim, zaista.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Za Juku Prazinu?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jesam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A jeste čuli za Samira Kafedžića Kruška, Mušana Topalovića Cacu, Emina Svrakića, Kerima Lončarevića, doktora i tako dalje? Jesu vam poznata ta imena?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Taj pomenuti Caco jeste, ovih ostalih se ne sjećam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li vam poznato da su uglavnom bili bivši kriminalci koji su počeli da terorihu, pre svega srpsko stanovništvo?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako se govorilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je bilo pre rata?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako se govorilo. Ja u Sarajevu nisam bio tako da ja ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi je li vam poznat napad na područje Bosanskog Broda i sela Sijekovac gde je izvršen masakr nad srpskim civilima 26. marta 1992. godine? Kad je ubijeno više desetina ljudi.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jeste, gospodine Miloševiću, tamo je otišao jedan bataljon iz ove moje jedinice.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto se to desilo, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ko je izvršio taj zločin? Tada nije bilo rata, nije bilo ničega, ko je izvršio taj zločin?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Sad ako od mene očekujete neke detalje, ne znam precizno. Govorilo se da su prešle neke hrvatske jedinice i zajedno sa paravojskom iz Bosanskog Šamca mada, zaista, detalje ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li su vam poznati, dobro, što se vas tiče, a da li su vam poznati događaji u periodu od 3. do 6. aprila 1992. go-

dine na Kupresu kad je pobijeno 56 Srba, da ne nabrajam sad mesta, i da je 168 odvedeno u zarobljeništvo i tako dalje, sve civila?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: O Kupresu se dosta govorilo u ono vrijeme na sredstvima informisanja i ja zaista ne znam ništa detaljnije sem toga što se govorilo na sredstvima informisanja. Bila je neka i reportaža, neka da je Alija Izetbegović tamo išao i članovi Predsjedništva bosanskog, mada kažem, zaista ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznat masakr na pravoslavnom groblju u selu Kostreš, masakr Srba izbeglih iz sela Barice i Kostreš pošto su ih pobili pripadnici paravojnih formacija, meštani iz muslimanskog sela Koraće i četvoročlana muslimanska grupa koju je predvodio Alija Selmagić, da su poklali i na drugi način pobili 117 Srba među kojima i starce, žene i decu?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Moguće da je to bilo, ja se ne sjećam toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pošto ne znate ništa o tome, ja vas neću o tome pitati. Dakle, da li vam je, jedno opšte pitanje, poznato da je pre tog formalizovanja rata koji je počeo kad su donete, kad je početkom aprila doneta odluka ovog Predsedništva Bosne i Hercegovine, doduše bez srpskih članova, pa čak i bez Fikreta Abdića, muslimanskog člana, proglašena mobilizacija i počeli sukobi? Dakle, pre početka tog rata da je na desetine, čak i na stotine Srba već bilo pobijeno u Bosni i Hercegovini.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Konkretno mogu govoriti o ovom događaju u Bosanskom Šamcu, zatim o ubistvu ovoga sveštenika u Sarajevu, vjerovatno bih se mogao prisjetiti još nekih drugih detalja, ali ovo sad je prvo što mi pada na pamet.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jesu li Srbi u tom periodu bilo koga ubili? Da li vam je poznato?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa možda jesu, možda nisu, ja zaista, davno je to bilo i ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi da li je, dakle aktiviranje rezervnog sastava i njihovo angažovanje da zašтите svoja sela i svoja mesta bilo posledica upravo ovakvih događaja i zasnovano na zaista na opravdanom strahu da ljudi mogu biti ugroženi?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Mislim da jeste. To je vjerovatno bio bojan zbog toga što je rat u Hrvatskoj već bio počeo ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine 1804, recite mi, u paragrafu 16 govorite o tome da ste 28. februara 1992. godine dobili zadatak da sa svojom jedinicom odete da obezbeđujete neke važne objekte u Zvorniku, Karakaju, železnički most, hidroelektranu, fabriku glinice, prugu, nadvožnjak. Da li se radi o tome da je prisustvo naoružanih paravojnih formacija, upravo ovih o kojima smo govorili, zahtevalo povećan stepen opreznosti i kontrole zbog mogućih diverzija?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jeste, između ostalog i to. Mostovi na reci Savi bili su već porušeni, tako da je meni konkretno tako rečeno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznat slučaj Murata Šabanovića i njegov pokušaj da digno u vazduh hidrocentralu?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jeste, čuo sam za to iz sredstava informisanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sastanak sa lokalnim vlastima u Zvorniku o kome govorite u paragrafu 16, na kome su prisustvovali predstavnici Srpske demokratske stranke i Stranke demokratske akcije, znači čelnici Srba i Muslimana, vi govorite o tome da je JNA htela da održava komunikaciju sa svima i da nastoji da doprinese što stabilnijoj i što mirnijoj situaciji, je li tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Htela je JNA da se drži neutralno i da jednostavno samo pomogne da između njih dođe do nekih sporazuma?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U većini poteza koje je konkretno radila naša jedinica, ono meni što je poznato, bili su vlasti, na čitavom tom djelu su bile upoznavane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi šta više navodite u paragrafu 17 da vam SDA nije dala da koristite kasarnu u Kušlatu u Zvorniku, pa ste morali da se smestite u Čelopeku i u Malom Zvorniku. Mali Zvornik je u Srbiji, je li tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Vi ste u pravu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A sve se to dešava krajem februara i početkom marta, dakle dok je Bosna i Hercegovina još uvek u sastavu Jugoslavije. Je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sada, ovaj odnos prema JNA po izbijanju rata, odnosno sukoba između dve strane tamo u Bosni, eskalira u odnosu na JNA i onda dolazi do blokadi kasarni i napada na njih, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li se sećate da je nakon postizanja sporazuma o povlačenju iz Bosne i Hercegovine, da su muslimanske snage ometale to povlačenje, najpoznatiji su slučajevi napada na kolonu u Dobrovoljačkoj ulici u Sarajevu, to znate, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Znam, znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kada je stradao veći broj vojnika JNA, to ste znali, pretpostavljam, kao oficir?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jesam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A poznato vam je da je 15. maja 1992. godine, prilikom evakuacije JNA iz Tuzle, iz kasarne "Husinska buna" iz zaseda koje su bile unapred pripremljene koloni koja se pripremila da izađe sa teritorije Bosne i Hercegovine i pređe u Srbiju, napadnuta ta kolona, da je veliki broj ljudi ubijen?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U pravu ste, znam za to. Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam je poznato da prema tvrdnji Hasana Efendića koji je u to vreme komandant štaba Bosne i Hercegovine, koju je on izneo u svojoj knjizi "Ko je branio Bosnu", on naveo da su tom prilikom ubili 160 pripadnika JNA dok je oko 200 ranjeno?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ja tu knjigu nisam čitao, nije mi došla do ruke, ali znam da je u koloni ubijen veliki broj vojnika, a da je prethodno dogovoreno mirno izvlačenje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jedina aktivnost tih vojnika JNA je bila da napuste kasarnu u Tuzli i u koloni izađu i pređu u Srbiju, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da, oni su krenuli u izvlačenje, evakuaciju, dakle ne proboj nego dogovoreno izvlačenje u koloni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu 19 govorite o trupama iz srpske Teritorijalne odbrane u Malom Zvorniku, da ne bi bilo zabune, to je teritorija Republike Srbije, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Naravno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je u vreme i na teritoriji Republike Srbije, Teritorijalna odbrana Srbije i JNA?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja sam tako i rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je na granici, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa da, verovatno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu 20 vi govorite o tome da ste u periodu pre rata dobili obaveštajne podatke o "Zelenim beretkama" u oblasti Zvornika, a da vi sami niste na njih naišli. Šta su sadržali ti obaveštajni podaci?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Sadržali su informacije upravo tako kao što sam i naveo, da se vrši organizacija ili priprema te paravojničke jedinice ili kako se to zvalo i bilo ih je u to doba, po mjestima, čini mi se da se špekulisalo, nagađalo oko brojeva gde ih ima, koliko, gde i sličnih stvari.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, da li je poznato da je policija na prostoru Zvornika neposredno pred rat zloupotrebljavala vlast, maltretirala ljude, srednom marta 1992. godine, bez ikakvog povoda, petorica srpskih mladića bez ikakvog povoda u zaseoku Šahmani je uhapšeno, saslušavao ih je milicioner iz tog sela Avdija Omerović? To je izazvalo veliko uznemirenje u tom kraju. Da li se sećate toga?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Sjećam se, mada detalja se ne sjećam, imena, ali znam da je nešto slično bilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li vam je poznato da je organizator Patriotske lige takozvane na ovom području bio Samir Nišković koji je inače imao konspirativno ime kapetan Almir?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Čuo sam za kapetana Almira i iz tih pomenutih informacija, tamo ga je bilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, je li tačno da je njegovo sedište i uopšte uporište tih paravojnih jedinica bilo na Kula Gradu iznad Zvornika?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Prema onome što su nama dostavljali kao obavještajne informacije, jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A je li se danas u Bosni i Hercegovini javno i otvoreno piše, njihov pretpostavljeni bio je izvesni Karavelić, 1997. godine u maju je "Slobodna Bosna" o tome pisala? Recite mi, molim vas da li vam je poznato da je paravojna jedinica u Zvorniku organizovana u okviru rezervnog sastava MUP-a kako bi bilo time prikriveno stvarno postojanje i delovanje?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Neke detaljnije stvari oko toga ja ne znam, ali se sećam da je veliku gužvu tamo napravilo to što je rezervno naoružanje MUP-a bilo dato samo Muslimanima. Ako mislite na to, možda je to to, ja detaljnije stvari ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Mislim delimično na to, ali mislim i na podatak da su od januara 1992. godine na zvorničkim ulicama sve češće bili sretani probisveti i kriminalci u uniformama koje je, dakle govorim ne o Muslimanima nego kriminalcima koji su mobilisani u ove paravojne jedinice, a davane im milicionerske uniforme.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Možda je to bilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sećate li se da su se tada pojavili takozvani borci za veru koje je predvodio poznati zvornički kriminalac Mithad Grahić, poznatu kao jedinicu "Džamijski golubovi"?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Te jedinice "Džamijski golubovi" se sećam, ona je tamo postojala čitavo vrijeme rata.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li vam poznato gde su se oni pojavili, za njima su ostajali samo pobijeni ljudi, spaljene i opljačkane kuće, jeste li bilo šta od toga imali prilike da vidite?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Kasnije u toku rata jesam, neke stvari.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je li tačno da je na širem području Zvornika nastala jedna paravojna družina, "Kobre", kojima je komandovao izvesni Suljo, pre rata nastavnik u Sapni, a pretpostavlja se da se radi o Sulejmanu Terziću?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne znam sad i ime, to mi nije poznato, a jedinica "Kobre" je postojala. I njeno postojanje je nastavljeno čitavo vrijeme rata.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li znate šta su oni sve uradili?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa sad to zaista ne znam, nisam bio s njima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi u paragrafu 20 kažete: "Nisam čuo nikakvu borbenu pucjavu u Zvorniku i koliko je meni poznato, muslimanske snage nisu napale Zvornik". To se slaže i sa mojim podacima. A što se početke sukoba u Zvorniku tiče, interesuje me da li su vam poznate ove činjenice koje su, postaviću vam to kao pitanje, dakle, sukob u Zvorniku je bio, počeo 8. aprila na dan kad je Predsedništvo Bosne donelo "Uredbu o formiranju republičkog štaba Teritorijalne odbrane", je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ono što ja znam, gospodine Miloševiću, je da je sukob počeo sa ubistvom jednog vojnika u Sapni. To veče su već postavljene barikade i ja se ne sjećam kad je to bilo, 6. aprila ili možda sedmog nisam siguran, verovatno neka od tih paravojski u Sapni tamo, ne znam. Oni su prolazili i neko ga je tamo ubio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tada izvršena i mobilizacija muslimanske milicije koju su naredili predsednik opštine i bivši zubar Abdulah Pašić i Nedžad Šabić, komandant opštinskog štaba TO?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Izvršena je ta mobilizacija i Srbi su otišli iz tog MUP-a, a ne znam ta imena.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi ta mobilizacija, protiv koga je mogla da bude uperena? Vojnika ubili, napravili mobilizaciju, šta su Srbi mogli da zaključe iz toga?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa šta su mogli da zaključe, to bi verovatno trebalo pitati nekoga iz ondašnjeg rukovodstva, ali s obzirom kako je atmosfera bila naelektrisana i da je to imali jedan negativan trend, verovatno su zaključili da je to protiv njih.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l' bilo to protiv njih ili nije?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ono što se moglo s vana videti, to je da je na onom željezničkom mostu, na željeznom mostu između Velikog i Malog

Zvornika bio postavljen autobus, isto tako neki kamion zaprečen tako da je Zvornik, praktično, bio blokiran.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ko je napravio tu blokadu?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa vjerovatno ove, ta muslimanska milicija, njihova Teritorijalna odbrana ili ko već, pojma nemam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, da li je tačno da su posle svih tih događaja Srbi formirali svoje jedinice u selu Čelopek, par kilometara nizvodno od Zvornika, a istovremeno evakuisali mnogi decu i žene preko Drine u Srbiju? Je l' tako? Deo vaše jedinice je bio stacioniran u Čelopeku.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jeste. Ja precizno ne znam kada su formirali srpsku Teritorijalnu odbranu, taj datum ne znam, ali u pravu ste, većina vojnika je bila, Srba, pobegla, ne samo žena i djece nego većina i muškaraca iz samog grada.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Te barikade koje ste pomenuli podigli su ovi "Džamijski golubovi", a noću su u gradu i prigradskim naseljima pljačkane i rušene srpske kuće, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja zaista ne znam ko je podigao te barikade, ali su one bile tamo i na njima su bili neki ljudi. Ko su bili, ja ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, je li tačno da su borbe na tom Kula Gradu trajale još više narednih dana?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U pravu ste. U nekoliko navrata po više dana su trajale.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema nekim podacima ovde, čak do 26. aprila. To su naknadno pisali neki bosanski listovi, "Slobodna Bosna" je pisala: "Dan ..."

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Vi ste u pravu, Kula Grad je zauzet 26. aprila ako se ja dobro sećam. Da li 24. ili 26, mislim 26. Mislim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, molim vas, vi sami navodite u paragrafu 43 da su muslimanske snage sa Kula Grada pucale na Zvornik, a pominjete da su pucale na Mali Zvornik, dakle preko Drine, pucali su i u Srbiju, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U pravu ste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome, da li je nešto neobično što je JNA, sa srpske strane, dejstvovala prema tim vatrenim tačkama sa kojih se puca na teritoriju Srbije?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja nisam ni rekao da je nelogično.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je jasno da bilo kakvo angažovanje JNA prema tački sa koje se puca na teritoriju Srbije je čista samoodbrana?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Vojnički gledano, to je logično.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je poznata uloga u ovim događajima kapetana Hajrudina Mešića, bivšeg komandira stanice milicije u Ugljeviku?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pomenuti oficir o kome govorite nije živ, on je poginuo, samo nisam siguran, 1992. ili početkom 1993. godine, ne sećam se, a pominjao se u tim obavještajnim podacima kao organizator tih muslimanskih jedinica na tom prostoru. Ne znam sada o čemu konkretno mislite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine 1804, da li možemo da zaključimo da je JNA pokušavala, sve to vreme dok je bila tamo prisutna, dok se nije povukla, znači sve to vreme sem kad je napadnuta, da drži neutralnu poziciju? Pa na primer slala i vas lično, kako ste opisali u paragrafima 28 do 32 da prisustvujete kao neka vrsta neutralnog posmatrača srpsko-muslimanskim lokalnim pregovorima, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja mislim da je JNA imala neutralan položaj do napada na Kula Grad.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Valjda do napada iz Kula Grada na teritoriju preko Drine, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Može se i tako gledati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kad su počeli da pucaju na teritoriju preko Drine i na Kula Grad, onda je JNA uzvratila prema Kula Gradu, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Može se tako gledati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A u paragrafu 38 navodite da je prilikom borbi za Zvornik JNA čuvala, citiram vas, "čuvala objekte kao što im je bilo narađeno, i nije se upuštala u borbu".

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Borbe su se dešavale nakon međunarodnog priznanja Bosne i Hercegovine i osim samoodbrane, JNA nije imala nikakvo pravo da tamo djeluje. To je logično, pretpostavljam.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Nije se mogla upuštati u to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste u paragrafu 37 naveli da ste dan, dva nakon zauzimanja Zvornika videli određeni broj tela mrtvih civila. Zna li da li su nastradali u sukobima ili na neki drugi način?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne znam. To zaista ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu 39, naveli ste da je doktor Zoran Stanković koji je inače poznati stručnjak, poznati forenzičar pozvan da dođe iz Beograda da bi izvršio autopsiju tih sukoba. Da li ste išta dobili, pošto ste bili vojnik od tih podataka da, kako je došlo do stradanja tih ljudi i ako je neko došao da izvrši uviđaj i to najbolji stručnjak da vidi o čemu se radi, pretpostavljam da je neko vršio istragu o tome?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Vi ste u pravu, doktor Stanković je jedan od najboljih stručnjaka za tu oblast, on je verovatno izvještavao neku od ovih drugih pretpostavljenih komandi, ja nisam bio taj nivo koga bi on izvještavao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Mislim da on mora onda imati podatke.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Verovatno. Isto mislim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam pitao za istragu zato što ako je neko pozvao stručnjaka da dođe iz Beograda da ustanovi uzroke smrti, onda je pretpostavljam to bilo zbog neke istrage. A vi ne znate ništa o toj istrazi, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu 42 navodite da ste na jednom sastanku Kriznog štaba Zvornika imali zadatak od vašeg pretposta-

vljenog, neću mu pominjati ime da ne bi vas identifikovali, da prenesete, citiram vas, "da stanovnici Kozluka ne bitrebalo da budu napadnuti". Toje dakle bio stav JNA. Kozluk je inače muslimansko selo i to poveliko muslimansko selo, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi govorite da ste na zahtev srpskih vlasti u Zvorniku išli da pomognete kod predaje oružja jer su neki pripadnici, stanovnici muslimanskih sela insistirali da oružje predaju JNA, nisu hteli da ga predaju bilo kakvoj drugoj formaciji na srpskoj strani. Je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da. Nisu hteli da oružje predaju srpskoj Teritorijalnoj odbrani nego su tamo gde su tražili da oružje preda se, JNA išao neko od ovih pozadinaca i pokupio to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li to jasno pokazuje da su i oni imali poverenje u JNA, s obzirom da JNA prema njima nije učinila nikavo nasilje i nastojala da se ponaša neutralno, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa iz tog slučaja tako izgleda, mada ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine 1804, vi govorite o iseljavanju muslimanskih građana koji su odbijali da predaju oružje i pružali oružani otpor, to govorite u paragrafu 47 i uopšte o atmosferi, govorite u paragrafu 50 jer kažete da je toj atmosferi posebno doprinelo pominjanje događaja iz Drugog svetskog rata kao i pristizanje srpskih izbeglica iz područja pod muslimanskom vlašću i žrtve koje su oni imali. Je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, počela je jedna stihija?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da, jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je JNA bilo koga iseljavala, pošto govorite o iseljavanju?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tamo gde sam ja bio, nije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu 50 naveli ste: "Znatan broj Srba je takođe napustio ratna područja, ni sam nisam prihvatao naredbu da ostanem u Bosni i Hercegovini gde sam rođen". Dakle, ljudi su bežali od rata. Vi govorite o pristizanju izbeglica, ljudi sa područja gde su bili izloženi

zločinima. Vi govorite o etničkom čišćenju Muslimana iz zborničkog kraja, samo da razjasnimo, iz konteksta svega ovoga šta govorite to je organizovalo neko lokalno rukovodstvo, je li tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa vjerovatno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Imate li neka saznanja o tome bliža?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Čuo sam za dešavanja u Kozluku. Da su ti ljudi tamo hteli da se isele i da je onda putem tog lokalnog rukovodstva organizovano da se oni mogu da se isele.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kažete u paragrafu 49: "U isto vreme, Srbi su bili podvrgnuti istoj proceduri u mestima gde su Muslimani bili u većini". Je li to vaš lični uvid o tome šta se događalo? I na koji način su Srbi proterivani sa područja gde su Muslimani bili u većini?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Delimični uvid tad, sa početka tih dešavanja, a onda posle tokom rata, jer u sam Zvornik je stigao ogroman broj izbeglica.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U Zvornik je stigao ogroman broj izbeglica Srba iz onih krajeva iz kojih su tamo isterani, ubijani i tako dalje. Je li tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa verovatno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kažete u paragrafu 61 sad o nekim paravojnim formacijama iz Srbije, kažete: "Bilo je teško i skoro nemoguće kontrolisati većinu paravojnih formacija koje su došle iz Srbije kao što su "Beli orlovi", "Žučina jedinica" i slične. Ne znam da su čelnici vlasti u Zvorniku sprovodili istrage povodom zločina koji su neki od njih počinili u Čelopeku i drugim mestima. Nešto kasnije, uhapšena je "Žučina jedinica" i neka istraga je navodno pokrenuta, no ne znam da li je to dalo nekog rezultata". Pa znate li da su oni upravo hapšeni u Srbiji i prvi koji su suđeni uopšte u ratu za ratne zločine?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja mislim, gospodine Miloševiću da je tog Žuču uhapsio zaštitni puk Vojske Republike Srpske, ne znam tačno vrijeme, negdje u leto 1992. godine, a da je u Srbiji uhapšen brat od toga Žučić ili neki drugi bliski ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Njima je suđeno pred Okružnim sudom u Šapcu, u Srbiji.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Čuo sam za to suđenje, ne znam ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znete li, na primer, da je u Srbiji uhapšen i pred sud izveden zbog zločina u Srebrenici i Dražen Erdemović kome je posle ovde suđeno, pa je pušten na slobodu, iako je tada u Srbiji ustanovljeno u istrazi da je pobio preko 100 ljudi, a i ovde to nije porekao.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Čuli smo, bili smo informisani da je negde u Srbiji bio uhapšen Dražen Erdemović, a šta se dalje oko toga dešavalo, ja ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Poznato je ovde. Vi govorite, samo da vidim, pošto će mi trebati više vremena da skratim maksimalno, vi govorite na više mesta o tome kako su pripadnici JNA koji su bili iz Bosne i Hercegovine prešli u Vojsku Republike Srpske. Je li to bilo logično da ako se Bosna i Hercegovina osamostaljuje i formira kao nova država, da građani sa prostora te nove države žive u toj državi, a za Srbe su primaran značaj imala zaštita intereesa svog naroda koji je bio ugrožen. Je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ako mislite na sastav iz JNA, pa logično je bilo, koji hoće da dođu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije neko mogao da natera nekoga da dođe u Vojsku Republike Srpske?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Mak na konac nije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nije. Vi ste, na primer, samo da taj primer dodam ovom vašem odgovoru, pa vas molim da mi to potvrdite, vi ste na primer imali odobrenje vašeg pretpostavljenog, da mu opet ne pominjem ime, da se sa ostatkom JNA povučete u Srbiju, iako ste iz Bosne, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste govorili, mada se ovde o tome mnogo govorilo u raznim drugim prilikama i povodima o tom famoznom 30. Kadrovskom centru i vi kažete u paragrafu 56 "da su, kad je to u pitanju, vođen 30. Kadrovski centar u Beogradu iz administrativnih razloga, na kraju paragrafa 57 kažete: "To se odnosi na oficire rođene u Bosni i Hercegovini".

A deo oficira, čak i onih rođenih u Bosni i Hercegovini je takođe otišao u SRJ, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kažete na kraju paragrafa 56 kako je došlo do vašeg dolaska u Vojsku Republike Srpske, citiram vas: "Tako da sam bio pod operativnom komandom Vojske Republike Srpske kada sam se javio oko 15. juna 1992. godine". Dakle vi niste, ni u kom pogledu, bili pod komandom Vojske Jugoslavije. Je l' tako, gospodine 1804?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je tačno da su većini oficira koji su imali ovakav tretman porodice bile u Jugoslaviji, da su isplaćivanje sredstava za plate i druge ostale pogodnosti, tu je bilo zdravstveno osiguranje i tako dalje, predstavljala su ne samo pomoć Vojski Republike Srpske već vid socijalnog zbrinjavanja dela stanovništva, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ono što ja znam, gospodine Miloševiću, većina starješina koji su bili oženjeni, samo oni koji su bili u Banja Luci, samo oni koji su radili u Banja Luci su imali porodice tamo negdje preko Drine, sad je li Beograd ili negde drugo, nije ni bitno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu 66 kažete: "Radi personalnog vođenja službenih vojnih lica postojala je administrativna i finansijska veza između Vojske Republike Srpske i Vojske Jugoslavije". I onda govorite da ste vi tako primali platu, da je taj 30. Kadrovski centar imao sedište u Beogradu, odnosno pretpostavljam da vam je bilo poznato da je on bio podređen načelniku Personalne uprave, ne nikakvom vojnom funkcioneru u smislu vojnih aktivnosti. Je l' vam to poznato?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da. To je bio personalni organ.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l' vam poznato bilo kakvo naređenje da je bilo kada neko iz Vojske Jugoslavije uputio bilo kome iz Vojske Republike Srpske?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Meni to nije poznato, meni lično to nikad niko nije naredio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste, kako sami kažete, bili pod operativnom komandom Vojske Republike Srpske, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da. Meni je komandovao moj komandant brigade, ponekad komandant korpusa ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da skratim da, i za platu kažete da vam je bila uskraćena u šestomesečnom periodu 1994. godine zbog sankcija SRJ prema Republici Srpskoj, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je nama bilo rečeno, sad neke detalje oko toga ja precizno ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Govoreći o sankcijama prema Republici Srpskoj u paragrafu 119 kažete: "Mislim da je cilj zabrane bio disciplinovanje vođstva Republike Srpske da bi se nateralo da prihvate tada ponuđeno primirje", a to je u stvari bio onaj plan Kontakt grupe (Contact Group Plan), je l' se sećate?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Sećam se, ja sam tu rekao to je moje mišljenje. Tako da ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Govorite u paragrafu 76: "S obzirom na moj čin i iskustvo i lična saznanja o mogućnostima Vojske Republike Srpske, mislim da je Vojska Republike Srpske mogla opstati bez podrške Vojske Jugoslavije, ali uz veće napore". Da li iz ovoga jasno proizilazi da odnos materijalne zavisnosti u odnosu na Vojsku Jugoslavije nije bio takav da bi Vojska Jugoslavije mogla da nametne Vojsci Republike Srpske nešto s čim se ova ne bi slagala?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Nisam siguran da sam razumeo vaše pitanje, ali mislim da bi Vojska Republike Srpske opstala bez bilo kakve pomoći Vojske Jugoslavije. Ako ste to mislili, ne znam šta ste me pitali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu 86 govorite: "Za vreme sukoba u Bosni i Hercegovini znao sam da je Vojska Jugoslavije direktno pomagala Vojsci Republike Srpske u borbenim operacijama". I onda govorite, područje Bratunac, Skelani 1993. godine, deo pripadnika neke specijalne jedinice bio tada tamo, to vi kažete.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Za to sam čuo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Za to ste čuli?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi kažete: “Njihova pomoć nije bila toliko bitna, ali su nam omogućili da izvršimo zadatak znatno brže”. I to ste čuli, je l’ tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne, to se odnosi na taj drugi deo kada sam ja neposrijedno bio zadužen za organizaciju sadejstva sa tom jedinicom i mislim da sve što smo uradili da bi uradili i bez njih, možda za dva ili tri dana duže.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi, da li je ta pomoć u tih, kako sami kažete, par malih akcija bila rezultat nekog dogovora na lokalnom nivou ili je postojalo neko naređenje odozgo?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja ne znam zaista kako je to usledilo. Mi smo dobili narijeđenja od komande korpusa, a šta je iza toga stajalo, moj sadašnji i tadašnji nivo znanja nisu takvi da bih ja to mogao znati.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Razumem, gospodine 1804, niste u stanju da odgovorite precizno na to pitanje i ja vas neću s tim dalje zamarati. A recite mi da li u tim akcijama vaše jedinice ili u jedinicama Vojske Jugoslavije izvršila bilo kakav zločin?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, da li se sećate u to vreme ko je bio vršilac dužnosti načelnika Generalštaba, a ko ministar odbrane Vojske Jugoslavije u vreme tih akcija?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Načelnik Generalštaba mislim da je bio Života Panić, a ko je bio ministar odbrane, zaista ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Takođe Panić ali ne Života Panić nego Milan Panić koji je tada bio premijer i koji je zadržao za sebe i resor ministra odbrane.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: To zaista ne sjećam se.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je onaj Amerikanac jugoslovenskog porekla koji je bio tada ...

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Znam ko je bio gospodin Panić.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. E sada, recite mi, prekočiću nešto da bih uštedeo vreme, pošto ću imati dosta drugih stvari, vi u paragrafu

97 iznosite, evo citiram vas: "U januaru 1993. godine, jedinice Nasera Orića iz Armije Bosne i Hercegovine ponovo zauzeo neka područja uz Drinu. Nakon odlaska jedinica Jugoslovenske narodne armije iz Bosne, u januaru ili februaru 1993. godine, ja sam lično učestvovao u vojnim operacijama Vojске Republike Srpske koje se odnose na kontranapad u pravcu Srebrenice u aprilu 1993. godine. U operacijama u kojima sam učestvovao nisu bile uključene jedinice Vojske Jugoslavije", završen citat. Dakle, niko iz Jugoslavije nije učestvovao u potiskivanju Orića ka Srebrenici, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U vreme tih borbenih akcija o kojima vi govorite da sam ja lično učestvovao, nije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali su jedinice Vojske Jugoslavije štitile svoju granicu. To je jedino što vi znate, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U to vrijeme verovatno jesu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas da ovo sada preciziramo. U vezi sa zauzimanjem Srebrenice 1995. godine, vi u paragrafu 91 kažete, sad citiram vas ovde: "Nemam nikakvih direktnih saznanja o bilo kakvoj uključenosti srbijanskog Ministarstva unutrašnjih poslova u napad na zaštićenu zonu Ujedinjenih nacija (United Nations), Srebrenicu, u julu 1995. godine". Je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa gospodine Miloševiću, ja u vreme te ofanzive na Srebrenicu nisam bio gore, ali sve ono što ja znam u vezi s tim je upravo ono kao što sam rekao, da nije niko učestvovao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A u paragrafu 92 kažete, ovaj paragraf 91 se odnosi na to da niko iz policije nije učestvovao, ali u paragrafu 92 kažete: "Ne znam da li je srbijanski MUP vršio operacije u Bosni i Hercegovini za vreme rata". Mislim, u toku ukupnog rata ne znate da li je vršio neke operacije? Je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je, da. Ja nemam te informacije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste bili oficir sa širokim poljem delovanja, moglo bi se reći da biste znali za neke operacije makar kad se radi o tom regionu koji ste vi pokrivali, a koji je uz granicu sa Srbijom?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne bih se složio da sam bio oficir sa širokim poljem djelovanja. Jasno su propisane dužnosti za funkciju koju sam ja obavljao kao i ovlaštenja takođe, ali možda bi se čulo iz tih priča ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pretpostavljam da vi kao Srbin dobro znate da se tu ništa ne može sakriti ako nešto postoji. Da se uvek sve zna na prostoru na kome se stvari događaju.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Možda ste upravu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi nemate nikava saznanja o bilo kakvoj umešanosti za vreme rata u Bosni i Hercegovini dakle?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja nemam saznanja o tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U paragrafu 120 vi kažete: "Koliko ja znam, ni jedna jedinica ni pripadnici Vojske Jugoslavije nisu učestvovali u borbama, vojnim operacijama napada i zauzimanju srebreničke zaštićene zone 1995. godine". Je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je. Ja mislim da nisu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E ni policija Srbije, ni Vojska Jugoslavije nikakve veze sa ovom operacijom nemaju, je l' tako, gospodine 1804?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Mislim da je tako.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A vi u paragrafu 94 do 97 govorite o nedovoljnoj demilitarizovanosti zaštićene zone UN Srebrenice i o napadima 28. divizije Armije Bosne i Hercegovine na okolna sela i zaštićene zone. Mislim, blago je, nadam se da ćete se složiti reći nedovoljna demilitarizovanost. Da li se slažete da je upravo bila izvršena puna militarizacija te zaštićene zone jer je čitava 28. divizija Nasera Orića delovala iz te demilitarizovane zone, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa da se ne upuštam u neke kvalifikacije, ono što smo mi znali je da je 28. divizija, da nije predala naoružanje sem nešto zastarelih primeraka i nešto, dva tenka za koja nisu imali valjda goriva, da su helikopterima naoružavani, to smo znali i znali smo da se izvršila vojna reorganizacija, ranije je to bila Osmo operativna istočnobosanska grupa ili tako nekako, a unutar te zaštićene zone oni su se reorganizovali i formirali 28. diviziju. Sad kako ćete vi to protumačiti ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja bih želeo pošto ste vi u tom kraju bili da mi kažete ono šta vi znate o napadima na okolna srpska sela, jer po podacima koje ja imam, oni su uništili preko stotinu srpskih sela na širem području oko sebe, sve što su našli su pobili, sve što su mogli su opljačkali

i sve što je ostalo su zapalili. To su podaci koje ja imam. E sad vi, kao čovek koji je bio tamo, recite mi je li to tačno ili nije?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U najkraćem, ja bih to podelio na dva vremenska perioda. Jedan je do uspostavljanja zaštićene zone, i drugi posle. Do uspostavljanja zaštićene zone oni su u Srebrenici napravili nekoliko ofanziva gde su mleli sve pred sobom. Posle uspostavljanja zaštićene zone izvodili su dejstva iznutra zaštićene zone sa manjim jedinicama tako što su ih ubacivali na našu teritoriju u nekoliko primeraka. Ja se sjećam nekog sela Višnjice i svo vreme su imali dva koridora ka Drugom korpusu preko naše teritorije. Jedan je išao ovamo iza leđa od Zvornika prema Baljkovici ili prema Sprečanskom polju, a drugi je išao iz Srebrenice prema Kladnju i Olovu. To je otprilike.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi u pogledu ciljeva napada na Srebreničku enklavu kažete: “Krajem juna 1995. godine saznao sam o namerama Vojske Republike Srpske da razdvoje teritorije enklava i da ih suze”. A u paragrafu 104 kažete slično: “Cilj napada, koliko je meni poznato je bio razdvajanje Srebrenice od Žepe i smanjenje enklave na urbani deo Srebrenice”. A u paragrafu 106 kažete: “Očekivalo se da, ako smanjimo zaštićenu zonu, da će civilno stanovništvo tražiti da ide, a smanjen bi bio manevarski prostor 28. divizije. Sličan proces se desio u Srebrenici 1993. godine. Prema našim obaveštajnim podacima, civili su želeli da napuste zaštićenu zonu, a sve zbog ratnog stanja i dejstva teških uslova kao što su nedostatak hrane, vode i tako dalje. Sprečavanje odlaska civilnog stanovništva vršile su snage 28. divizije”. Dakle, da li je bilo, na bilo kakav način, na srpskoj strani, pokušaja da se spreči da civilno stanovništvo bezbedno pređe preko srpskih teritorija i ode bilo gde gde želi, u bilo koje vreme?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Koliko ja znam, nije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l’ bilo prilika da se od vas traži da proпустite određene civile i da ste vi to uradili?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Čini mi se da je u zimu 1993. godine UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) ili neka međunarodna organizacija organizovala izvođenje civilnog stanovništva iz Srebrenice i jedan period je to išlo i nismo se mješali tu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Iz ovih citata koje sam vam ja pročitao, proizilazi da i u rukovodstvu tom vašem tamo niko nije imao plan ni za kakvu likvidaciju, je l’ tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kažete u paragrafu 109: “Obzirom na sve što sam do sada rekao”, to samo citiram vas, “i obzirom na patnje srpskog stanovništva i nasilje 28. divizije koja nije bila razoružana, moglo se predvideti da ukoliko Vojska Republike Srpske zauzme zaštićenu zonu Srebrenica, uslediti osveta”. To ste vi rekli. To je zbog, to ste zaključili na osnovu toga što je bilo mnogo zlodela na ovoj strani, je l’ tako? Da će uslediti osveta?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znete da je upravo zbog te strepnje da može doći do velikog krvoprolića 1993. godine i bilo nastojanja da se te zone zaštite, jer je tu bilo previše zločina i moglo bi da dođe do velikih tragičnih posledica, da su to bili razlozi da se teritorije zone zaštite. Da ne bi došlo do tih sukoba.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa, verovatno da je to jedan od razloga formiranja te zaštićene zone.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A sada vidimo, po onome šta vi kažete i po onome šta se tu dogodilo, da tu nisu pomogla ni veoma direktna naređenja državnog i vojnog vrha Republike Srpske o adekvatnom postupanju sa civilima, ratnim zarobljenicima i tako dalje, to jest da se moraju poštovati pravila međunarodnog humanitarnog prava. Vi ste u paragrafu 148 komentarisali jednu naredbu Glavnog štaba Vojske Republike Srpske upravo u tom smislu koju je potpisao general Zdravko Tolimir. Je l’ tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Komentarisao sam tu naredbu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ona se odnosila na zaštitu i poštovanje pravila ratovanja Ženevske konvencije (Geneva Convention) i tako dalje?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jeste. Tamo piše to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Reč je o glavnoj komandi Vojske Republike Srpske, pošto je potpisao pomoćnik komandanta Glavnog štaba, je l’ tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U potpisu je, ako se dobro sjećam, general Tolimir.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja ću sad da vas zamolim da pogledate još neke naredbe koje ja ovde imam ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, sada ćemo da napravimo pauzu iako smo počeli kasnije. A ono što smo izgubili jutros u zakašnjenju, nadoknadićemo tako što ćemo da radimo do 14.00. Prema tome, idemo sada na pauzu.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, samo jedna stvar. Jutros dok smo se bavili administrativnim stvarima nisam dotakao pitanje sledećeg svedoka. Svedok Brunborg (Helge Brunborg), veštak, ne može da dođe ovamo sledeće nedelje. I zato, da bi izbegli rizik da ga započnemo, a ne završimo, trebao bih prvo da nastavimo sa njim. Zatim bi ispitali svedoka Moriona (Philippe Morillon) sutra ujutro, a posle njega, svedoka 235 ...

SUDIJA ROBINSON: Kad kažete da morate s njim da nastavite, mislite da će on da dođe odmah posle ovog svedoka?

TUŽILAC NAJS: Da.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, jeste li čuli o čemu se ovde govori?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da.

SUDIJA ROBINSON: Znači vi ste se pripremili za Brunborga?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da, da, prikupim ove papire, pretpostavljam da ću moći.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine 1804, sada idemo na pauzu, molim vas da tokom pauze ni sa kim ne razgovarate o vašem svedočenju. Da, izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Molim vas, koliko je vremena meni još ostalo za ovog svedoka? Ako biste mogli ...

SUDIJA KVON: Imate nešto više od jednog sata. Malo više.

SUDIJA ROBINSON: Ako želite više vremena, postavite zahtev s tim u vezi i mi ćemo da ga razmotrimo kada se vratimo.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, očekujemo da ćete da završite unakrsno ispitivanje u okviru predviđenog vremena. Ukoliko budete tražili produžetak, moram da vam kažem da on neće biti značajan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja ću se potruditi, gospodine Robinson i ja razumem vaše razloge ali, molim vas da imate u vidu činjenicu da sam ja tek juče dobio neka dokumenta koja se tiču ovog svedoka. U ovim tabulatorima, na primer, njegova druga izjava nosi datum 4. februar. To znači prošle nedelje, a ja sam je dobio juče kao i još neke dokumente u tabulatorima, pa sam tek morao da prođem kroz njih.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, meni je rečeno da ste drugu izjavu dobili pre nekoliko dana, ali nećemo sada da se oko toga raspravljamo. Izvolite sa vašim unakrsnim ispitivanjem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala. Dakle, pomenuli smo, gospodine 1804, pošto smo dakle konstatovali da je bilo više direktnih naređenja državnog i vojnog vrha Republike Srpske o adekvatnom postupanju sa ratnim zarobljenicima, civilima i tako dalje, pretpostavljam da ste vi komentarisali ovu naredbu koju je pomoćnik komandanta Glavnog štaba general Tolimir potpisao, to je, prilično je nečitko, ali piše da je to juli 1995. godine, upućeno na znanje predsedniku Republike Srpske na istureno komandno mesto Drinskog korpusa, komandi Drinskog korpusa i odnosi se na izvođenje borbenih dejstava u Srebrenici. I ja ću samo citirati tu naredbu, pretpostavljam da je ona vama poznata, ona glasi u celini: "Upoznat je predsednik Republike Srpske da jedinice Drinskog korpusa uspešno izvode borbena dejstva oko Srebrenice i da su ostvarile rezultate koji ih dovode u poziciju da mogu zauzeti sam grad Srebrenicu. Predsednik Republike je zadovoljan rezultatima borbenih dejstava i saglasan je da se nastave dejstva radi zauzimanja Srebrenice, razoružanja muslimanskih terorističkih bandi i potpune demilitarizacije enklave Srebrenica". Ta demilitarizacija enklave je bila u stvari pretpostavka još dok je bila zaštićena zona, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Mi smo očekivali da se to desi 1993. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U nastavku kaže: "Predsednik Republike je naredio da se u nastavku borbenih dejstava obezbedi puna zaštita UNPROFOR-a (United Nations Protection Forces) i muslimanskog civilnog stanovništva i da im se garantuje sigurnost ukoliko pređu na teritoriju Republike Srpske. U skladu sa naređenjem predsednika Republike Srpske, izdajte naređenje svim borbenim sastavima koji dejstvuju oko Srebrenice, da pruže maksimalnu zaštitu i sigurnost pripadnicima UNPROFOR-a i civilnom muslimanskom stanovništvu, potčinjenim jedinicama naredite da se uzdržavaju od razaranja civilnih ciljeva ukoliko za to ne budu prinuđeni usled jakog otpora neprijatelja. Zabranite pljačkanje stambenih objekata a prema civilnom stanovništvu i ratnim zarobljenicima postupajte u skladu sa Ženevskim konvencijama od 12. avgusta 1949. godine (Geneva Convention (III) Relative to the Treatment of Prisoners of War)". To je ta naredba. Vi ste imali tu naredbu, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne, gospodine Miloševiću, ja sam tu naredbu video prvi put kad mi je tužilac pokazao. Ta naredba je upućena vidite kome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovde se kaže da se u skladu sa naređenjem predsednika Republike naređuje svim borbenim sastavima koji učesvuju, to je to što piše u ovoj naredbi.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne znam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dalje, ja imam ovde naredbu predsednika Republike Srpske, potpisao doktor Radovan Karadžić, 11. juli 1995. godine, poziva se na odgovarajući član ustava i naređuje: "Prvo, nakon uspostavljanja vlasti na području opštine Srpska Srebrenica, formirati stanicu javne bezbednosti Srpska Srebrenica. Rad stanice odvijaće se shodno Zakonu o unutrašnjim poslovima Republike Srpske i drugih zakonskih i podzakonskih akata. Posebnu pažnju posvetiti zaštiti javnog reda i mira, ličnoj i imovinskoj bezbednosti građana, sprečavanju vršenja krivičnih dela i sprečavanju izvršilaca kao i zaštiti objekata privrede. Sve građane koji su učesvovali u borba-ma protiv srpske vojske tretirati kako ratne zarobljenike i sa njima postupati u duhu zakona i međunarodnih konvencija, a ostalim omogućiti slobodan izbor mesta življenja i preseljenja". I peta tačka: "Čvrstu saradnju uspostaviti

sa Miroslavom Deronjićem, civilnim komesarom opštine Srpska Srebrenica kao i drugim organima i organizacijama na ovom prostoru". Ova prethodna, gospodine Robinson, naredba je već uvedena kao dokazni predmet, ja vas molim da i ovu naredbu uvedete kao dokazni predmet, a svjedok može prvo da je vidi, ovo je naredba ...

SUDIJA ROBINSON: Neka svjedok vidi tu naredbu.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Čini mi se gospodine Miloševiću da je ovo kopija naredbe predsjednika Karadžića upućena MUP-u Republike Srpske, odnosno ministru. Ja sam ovu naredbu vidio onda kad mi je dao tužilac.

SUDIJA ROBINSON: I pre toga, ovaj dokument nije bio uveden. Gospodine Najs? Izvolite, gospodine Tapušковиću.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Bio je uveden, ne mogu tačno da se setim kod kog svjedoka, te dve naredbe i ta naredba iz knjige gospodina Karadžića i obe su uvedene.

SUDIJA ROBINSON: U redu, nećemo sada više da gubimo vreme na to, sekretar će u međuvremenu to da proveri, pa ćemo da se vratimo na to.

SUDIJA KVON: Pogledajte molim vas dokazni predmet Pretresnog veća broj 22.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću. Mi ćemo kasnije da se vratimo na pitanje ovog dokaznog predmeta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, pošto je ovo u nekoj meri u kontekstu onoga što vi govorite u ovoj svojoj drugoj izjavi i kasnije još u nekim dokumentima, o borbama na tom području, ja imam ovde Odluku o proglašenju ratnog stanja u opštini Srebrenica, Skelani, koju je na osnovu Ustava Republike Srpske doneo predsjednik Republike Radovan Karadžić, 14. jula 1995. godine, gde se kaže: "Proglašava se ratno stanje na teritoriji opštine Srebrenica - Skelani". Tačka 2: "Cilj proglašenja ratnog stanja je da se omogućiti potpuno angažovanje ljudskih i materijalnih potencijala u odbrani Republike i konačna pobjeda nad neprijateljem". Tačka 3: "Oružane snage u delu zone Drinskog korpusa će organizovanom i efikasnom upotrebom

raspoloživih potencijala preduzeti sve radi ostvarivanja postavljenih ciljeva u skladu sa ustavnim i zakonskim ovlašćenjima. Vlada, ministarstva i svi drugi državni organi dužni su da striktno sprovode odluku o opštoj mobilizaciji". Četvrto: "Organizacija, sastav i funkcionisanje opštinskih i državnih organa u opštini sprovodiće se uskladu sa propisima koji se primenjuju za vreme ratnog stanja". Peto: "Oružane snage i organi vlasti će se pridržavati odredaba međunarodnog prava i međunarodnih konvencija koje regulišu ponašanje države u ratnom stanju". I onda posle ovoga da će da se objavi, da će da se uputi skupštini i tako dalje, da se time ne opterećujemo. Dakle, tada su trajale borbe sa formacijama Armije Bosne i Hercegovine na tom području, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jesu, vrlo žestoke.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Žestoke borbe?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I nesumnjivo da se kaže sasvim jasno da će se oružane snage, dakle Odluka o proglašenju ratnog stanja na toj opštini Srebrenica - Skelani, da će se pridržavati odredaba međunarodnog prava i međunarodnih konvencija, to je naredba predsednika Republike koja na to još jednom podseća, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa paragraf po ovome jeste, ja taj dokument nemam tako da ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: On je takođe fotokopija originala, ali se jasno vidi i broj i datum i potpis i pečat. Kao i na onoj prethodnoj. I molim da se i ova odluka uvede kao dokazni predmet.

SUDIJA ROBINSON: Radi zapisnika, gospodin Miloševiću, ovaj dokument koji ste prethodno spomenuli, druga naredba je već uvrštena u dokazni materijal i to kao dokazni predmet Pretresnog veća broj 22.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, dobro, pretpostavljam da ova nije uvrštena.

SUDIJA ROBINSON: Ponovićemo isti postupak. Sekretar će da proveri i da obavesti mene, a vi nastavite sa unakrsnim ispitivanjem. Ovaj dokument nije ranije bio uveden i sad ćemo da ga uvedemo.

sekretar: To će biti dokazni predmet Odbrane 238.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Takođe ima naredba Radovana Karadžića od 22. jula 1995. godine gde naređuje: "Pod 1, najstrožije zabraniti i sprečiti otuđenje svih vrsta materijalnih dobara sa teritorije Opštine Srebrenica bez posebne odluke Vlade. I drugo, za sprovođenje ovog naređenja direktno su odgovorni Glavni štab Vojska Republike Srpske, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ratno predsedništvo opštine Srebrenica". A isto tako, postoji naredba od 14. jula koju je potpisao doktor Radovan Karadžić: "Odluka o imenovanju Ratnog predsedništva opštine Skelani gde se obrazuje Ratno predsedništvo u sastavu devet lica, među kojima je, pod broj 1 predsednik Ratnog predsedništva Miroslav Deronjić, onda predsednik Izvršnog odbora Skupštine opštine Katanić, komandant Trećeg bataljona Bratunačke brigade Zekić, Petrović, zamenik komandanta, Pavlović, načelnik stanice javne bezbednosti, Rankić predsednik Izvršnog odbora mesne zajednice Sase, Čanić, direktor "PB Zvornik", to je valjda neko privredno preduzeće iz Bratunca, Milić, rukovodilac "DP Gradac" i, na kraju, Cvetinović, predsednik opštinskog odbora SDS-a. Formirano Ratno predsedništvo". Molim vas da se ovo unese, gospodine Robinson, ako svedok želi može da pogleda prvo.

SUDIJA ROBINSON: Pokažite to prvo svedoku.

SUDIJA KVON: Molim da sekretar proveri da li ovo odgovara dokaznom predmetu Pretresnog veća broj 21.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo da jednu naredbu pogledate, a ona se odnosi, pošto je vezana za vaše svedočenje o onome što se događalo 1993. godine, a juče je svedočio i jedan svedok koji je govorio da se ova-ko nije radilo. To je naredba od 16. aprila 1993. godine koju je potpisao predsednik Republike Radovan Karadžić, poziva se na Ustav i onda naređuje, znači 16. aprila 1993. godine: "Obustaviti sva dejstva Vojske Republike Srpske po Srebrenici i oko Srebrenice, osim onih u nužnoj odbrani. Drugo, zaustaviti snage Vojske Republike Srpske na dostignutim položajima i ne dozvoliti njihov ulazak u Srebrenicu. Treće, olakšati prolaz svim humanitarnim konvojima kako na ulasku u Srebrenicu tako i na izlasku iz grada. Četvrto, obezbediti pacifikaciju grada tako što će muslimanske snage predati oružje UNPROFOR-u, a UNPROFOR isto pohraniti po sistemu dva ključa, zajedno sa srpskim snagama. Pet, nakon predaje oružja sve muslimanske borce treći-

rati kao i druge civile. Uzeti u zaštitu sve civile i ostaviti im slobodan izbor da idu ili ostanu. Ne vršiti nikakvu istragu o ratnim zločinima do smirivanja situacije u Srebrenici. I sedmo, naredbu izvršiti odmah i u potpunosti i objaviti kao i obavestiti o realizaciji". Pretpostavljam da vam je ta naredba poznata bar kad se tiče toga što je 1993. godine se događalo.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ta naredba predsjednika Karadžića je vjerovatno upućena Glavnom štabu. Jedinice, tamo na tom pravcu prema Srebrenici, dobile su naredbu komandanta Drinskog korpusa koja je imala sličan sadržaj i tačno je da smo zaustavljeni na samom prilazu grada i da su prekinuta dejstva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jeste vi tada bili u toj okolini?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jesam, bio sam, isterali su nas na tvrđavi iznad Kule, iznad Srebrenice.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jesu li ove druge tačke naredbe Radovana Karadžića izvršene, jeste bili svedok toga da su dolazili humanitarni konvoji u Srebrenicu?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ono čega sam ja bio neposredno svedok je to da smo stali, da su prekinuta borbena dejstva, da smo prekinuli dejstva u pravcu Srebrenice, da su došli oklopni transporteri UNPROFOR-a i rasporedili se tamo na neke tačke i mi se onda vratili tamo na određene nam položaje i tu se onda počeli utvrđivati. Dalje ovo nismo mi rešavali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Molim vas, gospodine Robinson, da ovu naredbu, takođe uvrstite kao dokazni predmet.

SUDIJA ROBINSON: U redu, to može da se uvede. To će sve biti odvojeni dokazni predmeti.

sekretar: Časni Sude, naredba od 22. jula 1995. godine biće dokazni predmet Odbrane 239, naredba od 14. jula 1995. godine biće dokazni predmet Odbrane 240 i konačna naredba od 16. aprila 1993. godine biće dokazni predmet Odbrane 241.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, mi nismo videli, barem ne detaljno ove dokazne predmete i ne možemo da ih prihvatimo u potpunosti sem kao dokazne

predmete koji su sada ovde pokazani na ovaj način i uvedeni na ovaj način, tako da ostavljamo sebi mogućnost da ih kasnije osporavamo.

SUDIJA ROBINSON: U redu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U ovim materijalima koji su meni dostavljeni, gospodine Robinson, ja bih želeo samo da neke stvari razjasnimo jer su oni dostavljeni uz ovog svedoka. Tabulator 2, to je dokument Druge vojne oblasti i operativni dežurni tim, 2. maj 1992. godine. Dakle još uvek postoji Jugoslavija i još uvek funkcioniše JNA. Je l' možete da pogledate ovaj tabulator, gospodine 1804? U to vreme znači postoji JNA i postoje napadi na JNA. Jer tačka 1 je "Neprijatelj" i govori: "U toku 1. maja i 2. maja u više navrata neprijatelj je dejstvovao po položajima pešadijskom, artiljerijskom i raketnom vatrom. Pregled prekida primirja, prema prilogu". Jer tada je važno da prestanu sva dejstva, a ovde se vidi da su po njima delovali čak i artiljerijskom i raketnom vatrom, ne samo pešadijskom. Je l' to nesporno?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jeste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Takođe kaže: "Ubacivanjem IDG", valjda diverzantskih grupa, "vrši miniranja putnih pravaca i dejstva po vozilima i ljudstvu u prometu". Je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako piše.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A onda, u tački 2: "Stanje borbene gotovosti Druge vojne oblasti: Da se nalaze u punoj gotovosti i da vrše redovne aktivnosti sa težištem na kontrolu teritorije, izviđanja i pripreme za prihvatanje snaga Ujedinjenih nacija, kao i pripreme za predislokaciju naših jedinica u nove reone". Dakle, treba da stignu snage Ujedinjenih nacija, iz ovoga se vidi da se primirje krši od strane muslimanskih snaga, a da se ovi pripremaju za prihvatanje snaga Ujedinjenih nacija. Je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ovo je komanda Druge vojne oblasti, to je Druga armija, vjerovatno se to odnosi na deo Slavonije preko Save, vjerovatno je tačno čim stoji tu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne piše na Slavoniju već piše, evo, "stanje na teritoriji", iz toga ćete videti, sve je to na ovoj prvoj strani: "Stanje u Bosni i Hercegovini izrazito napeto i kritično sa oružanim sukobima u Bijeljini i Bosanskom Brodu". I govori se o tome da paravojne formacije preduzi-

maju mere da vrše zatvaranje komunikacijskih pravaca od Bosanskog Broda i Zvornika, sa severozapada od Travnika, Viteza i Zenice, izvode ka Sarajevu. Očigledno su namere komunikacijske i druge izolacije oslobođene teritorije". I onda govori o aktiviranju sredstava veze i govori, kad se pređe na drugu stranu, da se angažuju u formacijama Zelenih bertki. Jesu to događaji koji su vama poznati?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Uglavnom nisu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda se kaže da je delegacija Predsedništva Bosne i Hercegovine koja se uputila u Bijeljino sa ciljem angažovanja na smirivanju situacije nije mogla da priđe ratnom području, pa se helikopterom spustila u Tuzlu. I govori o angažovanosti Republike Hrvatske na svim područjima, više nego očigledno, agresivno angažovano ka jedinstvenom cilju, izazivati međunacionalne sukobe i rat u Bosni i Hercegovini i eliminisati bilo kakvu ulogu JNA. Je li to izveštaj koji odgovara tadašnjem stanju?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Uglavnom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, Peti korpus, daje kratko: "Posebno su aktivne paravojne formacije SDA Zelene beretke. 17. korpus, stanje na teritoriji 17. korpusa je najkompleksnije". Preskačem ove korpuse za koje nemam vremena. Stanje na teritoriji korpusa najkompleksnije, međunacionalni sukobi u Bijeljini su eskalirali punom žestinom. I onda govori, "Čelnici partija ne vladaju situacijom i ne mogu obezbediti prekid vatre. Organi MUP-a odbijaju mešovite patrole sa JNA". Dakle JNA je predlagala mešovite patrole organima MUP-a Bosne i Hercegovine da bi mogli da smiruju situaciju, MUP Bosne i Hercegovine odbio mešovite patrole sa JNA. Kaže: "Komandant korpusa general-major Janković se lično angažovao u Bijeljini u pokušaju da sa čelnicima stranaka i Svetom za narodnu odbranu u kasarni prekine svaki sukob". To je izveštaj.

SUDIJA ROBINSON: Treba da postavite pitanje. Postavite pitanje, gospodine Miloševiću

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pitanje glasi da li se iz ovoga jasno vidi jedan krajnje konstruktivan stav vojske, jer ovo je izveštaj komande Druge vojne oblasti, odnosi se upravo na te teritorije, na te događaje o kojima se ovde govori, jedan konstruktivan stav vojske prema smirivanju situacije, dakle prema nastojanju da prestanu svi sukobi.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Vidi ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na kraju kad govori “zaključci i predviđanja kaže: Za očekivati je proširenje žarišta sukoba sa tendencijom napada na objekte i jedinice JNA”. Pominje se da je general Nambijar (Satish Nambiar) prešao prelaz Turanj kod Karlovca, pomiknje se general Morion koji je preneo zapažanje generala Nambijara i tako dalje, a tendencija je napada na objekte i jedinice JNA. Je li to ono što odgovara vašem iskustvu iz tog vremena?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jeste uglavnom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovo je interesantno za sagledavanje situacije u Srebrenici, to je tabulator 8, molim vas da ga pogledate, to je komanda Drinskog korpusa komandi prve, druge, valjda treće, i tako dalje, ima pet brigada, to je zapovest za aktivnost. Dakle, ovde se govori o neprijateljskim snagama, to je 2. juli 1995. godine. Da li su vam podaci sadržani u ovoj naredbi poznati, gospodine 1804?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jesu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Reč je o podacima koji se tiču neprijatelja, govori se o posebno aktivnim muslimanskim snagama iz enklava Žepa i Srebrenica. Kaže da ubacuju diverzantsko terorističke grupe koje napadaju i pale nezaštićena sela, ubijaju civilno stanovništvo i izdvojene manje jedinice oko enklave Žepa i Srebrenica. Je li to tako i je l' se to tako dešavalo? I onda iznosi da prema raspoloživim podacima snage 28. divizije su angažovane po sledećem, pa onda kako je angažovana 280. brigada, pa 281. brigada, pa 282. brigada, 283. to se sve odnosi znači na neprijateljske snage, 284. i onda se govori da korpus ima zadatak da slobodnim snagama izvodi ofanzivna dejstva u dubini Drinskog korpusa da što pre odvoji enklave Žepa i Srebrenica i suzi ih na gradsko područje. A onda se govori pod tačkom 3, Istočnobosanski korpus “SRK”, to je valjda Romanijski, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da. Sarajevsko-romanijski korpus.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I “HK”, šta je to?

SVEDOK B-1804 - ODGOVOR: Hercegovački korpus.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I dalje slamaju neprijateljsku ofazivu u svojim zonama odgovornosti. Dakle, to obaveštava i kaže, to je bila tada jedna značajna ofanziva koju su imale muslimanske snage, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Jeste, bilo je to, čitavo proljeće je trajala ta ofanziva.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I on kaže, onda: "Odlučio da se izvodi uporna i aktivna odbrana, a delom slobodnih snaga napadne i što pre razdvoje enklave Žepa i Srebrenica iz ovih svih razloga koji su napred navedeni. Cilj dejstva je iznenadnim napadom potpuno razdvojiti i suziti enklave Žepa i Srebrenica, popraviti taktički položaj snaga u dubini zone ..."

prevodioci: Molim vas da čitate sporije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, i onda: "Zadaci jedinica za razdvajanje i sužavanje enklava, dakle protivoklopna borba, protivvazдушna odbrana, podrška" i tako dalje i jedna regularna naredba i piše, "general-major Milenko Živanović". Da li je ovo jedna potpuno, pošto ste vi završili i akademiju i školovan ste oficir, je li ovo naredba u skladu sa svim pravilima službe vojske koju može da izda komandant korpusa i da li na bilo kakav način ona upućuje na bilo kakvu mogućnost da se neko ponaša nezakonito, neregularno ili na bilo kakav drugi način učini bilo kakvo krivično delo?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Gospodine Miloševiću, ovo je naredba pisana po svim važećim propisima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ovde je dato mnogo ovih raznih tabulatora, ja na žalost nemam vremena da u to sve uđem, mada gospodin Najs uvek konstatuje da je dobijam velikodušno veliko vreme, samo za ove tabulatore bi trebalo nekoliko dana

SUDIJA ROBINSON: Tabulator 2 koji ste ranije pomenuli je povučen od strane Tužilaštva.

TUŽILAC NAJS: Da, jeste. Ne znam da li optuženi želi da to ipak uđe u spis sada, možda.

SUDIJA ROBINSON: Pa možda bi trebalo. Najbolje da to vratimo u spis.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine 1804, ovo je tabulator 30. Preskočiću ove ostale u ovom bairderu jer jednostavno za njih nemam vremena. Ovo je tabulator 30 i odnosi se na ...

TUŽILAC NAJS: Privatna sednica je sada prikladna.

SUDIJA ROBINSON: Da, privatnu sednicu molim

(privatna sednica)

sekretar: Sada smo na javnoj sednici.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine 1804, vi govorite u tački 17 ove izjave date prošle nedelje da je ujutro 14. vaša brigada uvela snage u prvu borbu sa delom kolone 28. divizije, ponovo se odnosi na Srebrenicu za one koji ovaj prekid nisu mogli da povežu, i kažete: "Borba je postala žešća, predveče 14. počeo je sveopšti napad na bataljon koji je bio sastavljen" i tako dalje od ovih delova, da ne ulazim u to, dakle vođene su borbe i ti, žestoke borbe tada na tom području, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Govorite o tome da su pojačane tokom noći, 15. i rano ujutro 16. i da je područje Baljkovice bilo pod neprestanom artiljerijskom vatrom sa obe strane. I onda se pominje, da sada ne pominjem ime da vas ne bih identifikovao, jedan komandant "bio u pregovorima" sa izvesnim komandantom suprotne strane, oficir u komandi Drugog korpusa Armije Bosne i Hercegovine kako bi se uspostavio koridor za 28. diviziju.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Za trupe Namera Orića, koridor da mogu da se izvuku odatle, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da, da se izvuče 28. divizija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I vi govorite: "16. jula 1995. godine, dogovorili smo privremeno primirje koje bi omogućilo da koridor bude otvo-

ren 24 sata. Veliki broj Muslimana je prošao kroz koridor dok je bio otvoren". Je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Je l' to pokazuje da nikakve namere nije bilo da se izvrši bilo kakav zločin? Da je to vojna operacija.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: To je bila vojna operacija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Još uvek, čak i 16. jula. U tački 20 kažete: "Mislim da su mnogi Muslimani bili ubijeni tokom borbi i da su tela bila uklonjena" i govorite o tome da je Zvornička brigada pokopala tela na Motoskoj Kosi 19. ili 20. jula. Dakle, reč je o poginulima u borbi. Je l' tako, gospodine 1804?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, vreme koje vam je dodeljeno isteći će za otprilike četiri minuta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: U redu. Koliko ćete mi još dati vremena, gospodine Robinson?

SUDIJA ROBINSON: Još pet minuta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E, pa onda moram veoma da požurim. Onda moram veoma da požurim. Samo ovo još, mislim da mogu da kažem na otvorenoj sednici. U tački 33 vi kažete, vezano za događaje u Srebrenici: "Nisam čuo ni za kakvu istragu od strane Vojske Republike Srpske u vezi sa ovim događajima niti me iko ispitivao o mojoj umešanosti izuzev Tužilaštva. Međutim, posle sam čuo o nekoj istrazi koju je podstakao Radovan Karadžić u proleće 1996. godine, ali ja nisam bio u to umešan i nisam znao rezultat toga". Dakle, predsednik Republike Srpske, Radovan Karadžić, u proleće 1996. godine pokrenuo je istragu u vezi s tim što se događalo u Srebrenici?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja sam čuo za to.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: ... *(izbrisano po nalogu Pretresnog veća)*

...

TUŽILAC NAJS: Optuženi sada već sigurno zna da je to nešto što nije smeo da kaže.

SUDIJA ROBINSON: To ćemo da revidiramo iz transkripta, i molim da pređemo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, na otvorenoj smo sednici.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Časne sudije, daću sve od sebe da budem što je moguće kraći i sažetiji u svojim pitanjima svedoku. Želeo bih da počnem tako što ću vas pitati sledeće. Svedoče, u odgovoru na pitanje gospodina Miloševića, vi ste dali neke odgovore, ne želim da se vraćam na to, i oni imaju veze sa nekim paragrafima, to su paragrafi 101, 104 i 106, tabulator 1. Govorili ste o uvodnom planu za Srebrenicu i ciljevima napada, vi ste nam sve to već objasnili, ali moje pitanje koje sledi je povezano sa tim. U svim tim stvarima o kojima ste govorili i što ste rekli kao odgovor na uvodni plan i ciljeve napada, nigde niste pomenuli da postoji bilo kakav plan koji bi vodio, bio povezan sa širim, sistematskim uništavanjem ili povređivanjem civila.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne, nisam.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: ... *(izbrisano po nalogu Pretresnog veća)* ...

SUDIJA ROBINSON: Da, idemo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, na otvorenoj smo sednici.

SUDIJA ROBINSON: Da, na otvorenoj smo sednici, izvolite.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: U tabulatoru broj 8, pokazana je jedna naredba, vi ste to videli, od 2. jula i ja vas molim, ako možete još jedanput da pogledate, ta naredba od 2. jula nema bilo šta što je usmereno u odnosu na civile da na bilo koji način budu ugroženi. Ako možete da pogledate, naročito ne bih mogao da izdvojim bilo koju tačku, ali nema ni pomena o civilima.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Gospodine Tapušковиću, da, ovo je naredba od 2. jula 1995. godine, praktično zapovjest za aktivna borbena dejstva komande Drinskog korpusa, to je borbeni dokument.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Dakle, samo borbeni zadaci nevezani za bilo kakvo ugrožavanje civila?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Praktično zapovjest za napad rađena tačno po tadašnjim pravilima, ne samo zadaci nego zapovjest za aktivna borbena dejstva tačno kako pravila predviđaju.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hyala. U paragrafu 148, time se već bavio gospodin Slobodan Milošević, ja se na to nebih vraćao, reč je o naredbi od 9. jula 1995. godine, vi ste videli tek naknadno, to vam je Tužilaštvo pokazalo, u toj naredbi se govori o tome da se moraju preduzeti sve mere u vezi zaštite civilnog stanovništva.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pročitao sam to kad su mi pokazali.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I na kraju, pokazan vam je i ovaj dokument iz tabulatora 23 i to je takođe jedna naredba: "Naređujem", pa pod tačkom 3 se govori o tome šta da se radi sa razoružanim Muslimanima, ali se ne spominje ni tu da je bilo, prema razoružanim Muslimanima, treba da se uradi nešto što se kasnije dogodilo možda na nekim mestima. U svakom slučaju, ni tu nema ništa, ni pomena o tome da se preduzima bilo šta prema civilima.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ovo je naređenje generala Živanovića od 13. jula i ne pominju se civili u njemu.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I ako bih mogao još ovo na otvorenoj sednici, ako pogledate vašu izjavu od 3. i 4. februara u paragrafu 18, vi ste tu govorili o tome pod tačkom 16, odnosno pod tačkom 18 da je 15. jula, da je 15. i 16. jula, područje Baljkovca bilo neprestano sa obe strane

bilo pod artiljerijskom vatrom. Je l' tako bilo, da je artiljerijska vatra u toku tih dana bila sa obe strane?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Bila je.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: I još, prema toj izjavi, vi ste 13. saznali za tragične događaje koje su započeli i da je došlo do lišavanja života određenih osoba, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: 13. naveče.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: 13. naveče. Ali koliko vidim iz ove izjave, vi u Srebrenici niste uopšte tih dana bili, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Nisam bio uopšte, u pravu ste.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Vi ste sve vreme bili na borbenim položajima?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Uglavnom.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Vi niste prisustvovali nijednom streljanju?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pogotovu ne civila?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Nisam prisustvovao ni civila, ni vojnika.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: E molim vas sad ako možemo da završimo na zatvorenoj sednici.

SUDIJA ROBINSON: Da, privatna sednica.

(privatna sednica)

sekretar: Časni Sude, na otvorenoj smo sednici.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pošto ste vi učestvovali u borbama i stalno bili na položajima, i niste bili u Srebrenici tokom tih kritičnih događaja ...

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne, nisam.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Možete li reći sudijama nešto o konfliktu koji očigledno nije ni postojao? Koliko je žrtava tamo bilo među vojnicima na vašoj strani, koliko je bilo ranjenih na vašoj strani u tom sukobu, i možete li nam otprilike reći bar koliko je muslimanskih vojnika izgubilo živote u tim sukobima, koliko se sećate?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da, mogu, gospodine Tapuškoviću. Pre svega, dozvolite mi da kažem gdje sam ja lično bio, to je bilo 14. u borbama i kasnije 15. Gubici koje je imala Vojska Republike Srpske, jedinica sa kojom sam ja bio 14., mi smo imali pet poginulih, dvoje nestalih i nekoliko ranjenih, ne mogu vam reći tačne brojke. 15. i 16. smo imali nekoliko desetina možda oko 39 ili 40 poginulih iz Vojske Republike Srpske i možda oko 150 da zaokružim, samo mislim da cifre nisu, što bi se reklo u bobu, tačne. To se odnosi na Zvorničku brigadu, na tu jedinicu u borbama od 14. do 16., od Snagova do Baljkovice, to je ta oblast. I svakako su bile, bili gubici, te jedinice koje su bile južno prema Srebrenici gde se probijala 28. divizija, a ja te gubitke ne znam, da li ih je bilo ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: A koliki su gubici bili pripadnika 28. divizije koji su se uglavnom bili rasparčali?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Prema onome što sam ja čuo, najveće gubitke 28. divizija pri proboju je imala na području Konjević Polje - Kasaba, tu su imali jednu žestoku borbu i velike gubitke, ali njihove prve borbe su počele ovamo u Ravnom Buljumu, na bivšim položajima Bratunačke brigade gde su počeli sa probojem, tu su imali velikih gubitaka od artiljerije, to su podaci koje sam ja čuo, ja nisam tamo bio, a sledeći ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Bar približno, da li možete da kažete koliko?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja sam čitao izjave svedoka što mi je Tužilaštvo dostavilo, kao i izjave tih Muslimana koji su tamo bili. Neki su govorili 500, neki 1.500, neki ...

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Hvala ...

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Uglavnom, tamo gde sam ja bio, na prvi taj dan 14. imali smo dosta gubitaka, sigurno, kad smo jedno vreme koristili

tešku tehniku pa smo prekinuli s tim, a sigurno smo imali ogromne gubitke u Baljkovici kad je dejstvovalo sa naše i njihove strane sve što smo imali.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ – PITANJE: Pa da li je cifra od 1.500 za koju ste čuli realna ili nije realna?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Komanda 28. divizije u proboju imala je ogromne gubitke. Toje sve što ja mogu da kažem.

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Hvala časne sudije.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Najs, imate li dodatnih pitanja?

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS: Pređimo na privatnu sednicu.

(privatna sednica)

sekretar: Sada smo na javnoj sednici, časni Sude.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sada ćemo da se osvrnemo na neke od dokaznih predmeta koji su vam ovde predloženi. Prvo dokument pod tabulatorom 8. Pitanja o ovome su vam postavljali kako optuženi tako i gospodin Tapušковиć, o tome da se radi o jednoj uobičajenoj vojnoj zapovesti. Pogledajte sad dokument pod tabulatorom 9, to je jedna ranija zapovest od 17. marta i molim Pretresno veće da pogleda stranu 10 na engleskom i to pasus koji je naslovljen sa "Drinski korpus". Da li vidite u tom pasusu koji je naslovljen sa "Drinski korpus" mesto gde se kaže: "Planiranim i dobro promišljenim vojnim operacijama stvoriti nepodnošljive uslove u kojima je dalji život nemoguć za stanovnike Srebrenice i Žepe". Da li ste našli to?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Našao sam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Da li naredba od 2. jula mora da se posmatra u kontekstu toga da proističe iz ovog prethodnog dokumenta od 17. marta gde se instruiira da se život mora učiniti nepodnošljivim?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ovaj dokument od 8. marta 1995. godine, direktiva Vrhovne komande, to je, kako da kažem, jedan širi akt kojim se daju grubi zadaci za duži period. I tačno je da u ovoj tački 'Drinski korpus' je upravo navedeno to što se tiče Žepe i Srebrenice. A ovaj dokument, borbeni dokument Drinskog korpusa od 2. jula on tačno daje zadatke odvojenih jedinica, i to se, pominje se konkretno s ciljem da se razdvoji teritorija Žepe i Srebrenice i da se sama teritorija jedne i druge enklave svede na urbano područje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To je bilo sledeće pitanje koje sam hteo da vam postavim. Dakle, uzimajući u obzir uputstva koja su data u ovom dokumentu iz marta, gde se kaže da se život učini nepodnošljivim, kažete nam u kom delu Srebrenice je bilo ovih 30.000 do 40.000 stanovnika, u skladu sa julskom naredbom, gde su se oni nalazili?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja mislim da je stanovništvo tamo živelo unutar čitave enklave, a većina je bila u samom gradu Srebrenici i jednom izbjegličkom naselju gore, prema Zelenom Jadru. Mada je i tamo bilo sela koja su bila u sastavu enklave i koja su bila naseljena.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ali da je trebalo taj prostor dalje sužavati, dakle taj urbani prostor, možete li da nam kažete, molim vas, na kojoj teritoriji je trebalo da živi tih 30.000 do 40.000. Na koju teritoriju su oni trebalo da se svedu?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Pa sad, u ovoj naredbi se pominje uži deo, odnosno kako ga vi osloviste urbani, nije precizirano šta to precizno znači, ali ja mislim na sam grad Srebrenicu i možda na Srebrenicu i Potočare, ovde se ne precizira, ali u svakom slučaju na uže područje od onog koje je ranije predstavljala sama enklava.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja mislim da je ostatak toga nešto o čemu se može sporiti. Postavljeno vam je nekoliko pitanja o naredbama koje se čine uobičajenim. U vašoj drugoj izjavi u tački 27, neću da kažem ništa što bi moglo da otkrije vaš identitet, a vi mi odgovorite samo sa da ili ne, da li je tačno da je bilo naređenja o tome da li da se zapisuje ili da se ne zapisuje nešto u naređenja?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Bilo je naređenja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pre nego što pređemo na nešto drugo, gospodin Tapušковиć je tokom svog ispitivanja o onima koji su bili u Srebrenici govorio o nekim ljudima koji su bili lišeni života. Odgovorite, molim vas samo sa da ili ne, odnosno zapravo samo jednom rečenicom. Kako su to ljudi u Srebrenici bili lišavani života? Je li to bilo u borbama ili na neki drugi način?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Na razne načine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I u slučaju da to nije bilo u borbama, na koji drugi način je moglo to da se desi?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: To je znači nezakonit način.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U vašoj prvoj izjavi, u tački 66 vidimo da tu stoji nešto u vezi čega vam je optuženi postavljao pitanje, a tiče se 30. Kadrovske centra kojije imao sedište u Beogradu. Šta je predstavljao taj centar, a šta nije? Druga rečenica tog pasusa je nešto što nije bilo pročitano, a tamo stoju u stvari: "Sebe sam smatrao pripadnikom Vojske Jugoslavije". Da li to i dalje važi?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste odgovarajući na pitanje, rekli nešto o preživljavanju Vojske Republike Srpske bez pomoći Vojske Jugoslavije. Imam za to vezano dva pitanja. Da li vi znate kolika je bila finansijska podrška ili je to nešto o čemu mogu više drugi da kažu?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja zaista to ne znam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Drugo, a tiče se jedinice čiji ste vi pripadnik bili, molim vas da je ne navedete, da li bi takva jedinica mogla da opstane bez oficira?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Na koje oficire mislite?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Njene oficire, oficire koji vode tu jedinicu, da li jedinica može da opstane bez oficira?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ni jedna jedinica ne može da opstane bez oficira, vojna jedinica.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Oficiri u vašoj jedinici, da li su oni dobijali plate iz Beograda?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ova jedna grupa, broj se različito kretao, različit je bio u vreme u toku rata ali ugrubo, radilo se negde od 15, pa najviše do 22 u različito vreme, oficira i podoficira koji su primali platu iz 30. kadrovskog centra.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ne moram sada da skrenem pažnju Pretresnog veća na ovo detaljnije, ali mislim da je u tački 76 svjedok prvi put govori o ovoj temi. Postavljena su vam pitanja o tački 92, o tome šta ste vi znali o učesću srpskog MUP-a u Bosni i Hercegovini tokom rata. Ono šta ste rekli u toj tački je: "Ne znam da li je MUP Srbije vršio operacije u Bosni i Hercegovini za vreme rata". Da li i dalje ostajete pri tom stavu?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Što se tiče Arkana, a o njemu govorite u tački 93, kažete da je on došao u septembru 1995. godine na Manjaču i Ključ. Da li znate da li je njega neki državni organ podržavao i finasirao?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ja sa jednom u ranijoj tački ove izjave rekao da konkretno ne znam, ali činilo se da je on, na neki način, produžena ruka MUP-a, mada neke detaljnije informacije o tome ja nemam. Vjerovatno ga je finasirao, na ovaj ili onaj način.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U tački 148 vi govorite o naredbi Tolimira koju smo ovde gledali gde se govori o tome da mora da se poštuje Ženevske konvencije. U vreme odvijanja događaja sredinom jula 1995. godine, koliko je vama poznato, da li su se pridržavali tih konvencija ili ne?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A što se tiče MUP-a ...

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: U tom konkretnom periodu o kojem govorite?

SUDIJA ROBINSON: A u kom smislu se nisu poštovala te konvencije, možete li da nam navdate neke primere?

SVEDOK B-1804: Časni Sude, posle 14. naveče su se počela dešavati ta ubistva, onda se nastavilo to, sad znamo da su bila neka i ranije, mislim na ova masovna ubistva. Kao recimo u Orahovcu, u Petkovcu, u sličnim tim mjestima.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Postavljeno vam je pitanje o Pandurovićevom borbenom izveštaju od 15. jula o tome kako je to dodatno opterećenje, taj veliki broj ljudi i kako će oni morati da se puste. Jesu li oni pušteni na slobodu i ukoliko ne, šta se onda desilo sa njima?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Nisu pušteni, gospodine Najs na slobodu, oni su kasnije postrijeljeni.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I konačno, uzimajući u obzir opštu prirodu pitanja koje vam je postavljao optuženi, a implicitno i gospodin Tapušević, koliko je vama poznato, ko je činio većinsko stanovništvo u Srebrenici, Srbi, Muslimani ili ko?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Mislim da je većinsko stanovništvo pred rat u Srebrenici bilo muslimansko, mada ne znam konkretno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A posle napada i posle događaja vezanih za masakr, koliko je vama poznato, da li ih je puno ostalo tamo?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Mislite na sam grad Srebrenicu?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Mislim da većina nije ostala.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Imam još jedno dodatno pitanje. Vi ste izneli cifru onih sa vaše strane koji su stradali tih konkretnih dana i mislim da ste rekli da su petorica stradala kog dana? Koga dana je to bilo, na vašoj strani, da je toliko ljudi poginulo? Mislim da ste reki 14, ali samo proveravam.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Da, govorio sam o borbi, jutarnjoj borbi na Snagovu 14. izjutra, dakle u grupi tih jedinica gdje sam ja bio poginulo je pet i dva su nam nestala.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Rekli ste jutarnja borba?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: 14. 14. na Snagovu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I te borbe su završene kada tog dana? To bi moglo da bude važno.

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Te borbe su završene našim razbijanjem 28. divizije i to je bilo oko 21.00, 22.00.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači to je bilo popodne i uveče 14 ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Svedok je reko da su se te borbe završile njihovim razbijanjem i probojem 28. divizije. Znači vi ste bili razbijeni, i a probila se 28. divizija, je l' tako?

SVEDOK B-1804 – ODGOVOR: Tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: A u transkriptu kaže: "Borbe su se završile kad smo mi probili 28. diviziju". Pretpostavljam da prevodilac nije dobro razumeo, a očigledno je da je ovako kako svedok kaže da su oni, dakle njegova brigada Vojske Republike Srpske bila razbijena i da se probila 28. divizija.

SVEDOK B-1804: Nije bila razbijena brigada ...

SUDIJA ROBINSON: Samo trenutak. Tražiću od svedoka da ponovi odgovor. Molim vas, ponovite svoj odgovor.

SVEDOK B-1804: Časni sudija, 14. naveče 28. divizija je razbila tu jedinicu Zvorničke brigada na Snagovu, bilo nas je oko 300 vojnika, razdvojili smo se u dva djela i oni su prošli preko naših položaja ka Boljkovica.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Najš.

TUŽILAC NAJS: Mene je samo interesovao onaj deo kad su petorica poginula. I mislim da smo sada to shvatili da je to bilo uveče, 14. Ja nemam više pitanja.

SUDIJA KVON: Moramo sada da rešimo status dokumenata koje je ovde predočio gospodin Tapušević.

SUDIJA ROBINSON: Prvo da vidimo te dokumente koje je dobio gospodin Najš i za koje se tražilo da se označe sa identifikacionim brojem.

TUŽILAC NAJS: Mi nemamo nikavih prigovora.

sekretar: Časni Sude, ovde ima šest dokumenata i to mesečnih planova rada komande Zvorničke brigade i to će biti dokazni predmet sudskog Veća 28, označen identifikacionim brojem.

SUDIJA KVON: Gospodine Tapušковиću, zar vi niste takođe dostavili vanredni borbeni izveštaj uporedo sa ovih šest mesečnih planova?

PRIJATELJ SUDA TAPUŠKOVIĆ: Da, da bi i to trebalo uvesti jer je to, da su poslali taj borbeni izveštaj u momentu kad su bili razbijeni. To je onaj telegram, je l' tako? Mislim da bi i to trebalo, ja imam to, mogu da predam Sudu.

SUDIJA KVON: To treba označiti posebnim brojem.

sekretar: To će biti dokazni predmet Pretresnog veća 29.

SUDIJA ROBINSON: Ovi dokumenti koje ste vi predložili da budu uvedeni i označeni identifikacionim brojem su nešto što je svedok potvrdio i verovatno mogu da uđu kao punopravni dokazni predmeti.

TUŽILAC NAJS: Mi nemamo ništa protiv. Ukoliko Pretresno veće želi sada da zna mogu da vam kažem koji dokumenti moraju da budu pod pečatom. Mi ćemo ovo proveriti još jednom, ali za sada nam se čini da brojevi 1, 6, 7, 30, 31 i 32 moraju da budu pod pečatom i da ponovim da onaj dokument pod tabulatorom 2 koji smo mi hteli da povučemo je sada vraćen u dokazni materijal.

SUDIJA ROBINSON: U redu, onda smo završili pitanje statusa dokaznih predmeta. Gospodine 1804, hvala vam što ste došli ovamo da svedočite, vi sada možete da idete.

SVEDOK B-1804: Hvala vama, časni Sude.

SUDIJA KVON: Samo sačekajte trenutak da se spuste roletne.

TUŽILAC NAJS: Sa mnom će i dalje u sudnici da ostanu gospodin Vespi (Waespi), a mislim da će da dođe, a mislim da će doći i gospođa Grejem (Graham).

SUDIJA ROBINSON: Molim svedoka da pročita svečanu izjavu.

SVEDOK BRUNBORG: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite sedite. Gospodine Najs, izvolite.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kako se zovete?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Moje ime je Helge, prezime Brunborg. B-R-U-N-B-O-R-G.

TUŽILAC NAJS: Imamo dokazne predmete koji idu uz ovog svedoka, molim broj.

sekretar: 647.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Prvi tabulator dokaznog predmeta 647, sadrži biografiju ovog svedoka koji će uvrstiti i u spis, ukupno četiri stručna izveštaja kroz koja možemo da prođemo relativno brzo, a kroz samu biografiju još brže. Koje je vaše područje ekspertize?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Demografija.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ovde nalazimo vaše publikacije, vaše aktivnosti idruga detalje o vašem radu ...

SUDIJA ROBINSON: Samo jedna stvar. Pod "obrazovanje" u drugom redu pominje se Univerzitet u Oslu (Universitet i Oslo) i onda piše "kand.mag". Šta je to "kand. mag."?

SVEDOK BRUNBORG: Toje nešto slično magisteriju u ekonomici.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja sam mislio da je to tek nivo diplome?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: A, da, da, tu su dva takva. Znači jedno je diploma, a drugo magisterij.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A ovo što ovde piše je diploma?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vaše svedočenje ovde biće podeljeno u dva posebna dela. Idemo hronološki. Prvo, tabulator broj 4, to je prvi vaš izveštaj o broju nestalih i mrtvih u Srebrenici. Uz njega ide jedan kratki dodatak. Molim sudskog poslužitelja da nešto od toga pokaže na grafoskopu. Gospodine Brunborg, kratko rečeno, kakvi su vaši zaključci o broju nestalih i mrtvih u Srebrenici?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Mi smo kroz jednu opširnu analizu nestalih osoba našli da se najmanje 7.481 osoba vodi kao nestala posle pada Srebrenice 1995. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste ovde izložili razne materijale na koje ste se oslanjali i došli do raznih zaključaka. Ali, recite nam, molim vas za one koji gledaju ovo suđenje, koji su vaši primarni izvori?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Pa osnovni izvori su liste nestalih Međunarodnog komiteta crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross) i organizacije "Lekari za ljudska prava" (PHR, Physicians for Human Rights), to je jedna američka organizacija. Mi smo njihove liste spojili, proverili, izvršili validaciju imena i na taj način dobili ukupan broj nestalih.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo sada na dijagram u strani 7, molim da se to stavi na grafoskop.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Da, ovde vidimo da je na popisima koji su došli od obe organizacije 5.712 imena. Imena koja se nalaze samo na listi Crvenog krsta je bilo 1.586, imena koja su samo na listi "Lekara za ljudska prava" 192. Sve zajedno to iznosi 7.490. Mi smo te liste spojili i takođe uporedili sa biračkim popisom iz 1997. i 1998. godine da proverimo da li je neko od njih preživeo. Tu smo pronašli još devet imena. One možda nisu nužno nestale osobe, možda nisu dobro navedene. Međutim, da bismo bili apsolutno sigurni, mi smo njih uklonili iz analize. Takođe, uklonili smo još šest osoba budući da je Međunarodni komitet Crvenog krsta rekao da su šestorica ljudi pronađeni živi januara 1997. godine. Oni nam nisu otkrili njihov identitet, ali mi smo dakle odbili broj 6 od ukupnog broja i dobili broj od 7.475.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo, molim vas na sažetak vaših zaključaka strana 10, molim to da se stavi na grafoskop i ovde kažete da je brojka od

7.475 brojka dobijena uz korišćenje konzervativnih kriterijuma. Molim vas objasnite nam što to znači konzervativni kriterijum?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Mi smo želeli da budemo apsolutno sigurni da su osobe na popisu nestalih one osobe koje su registrovane kao nestale posle pada enklave, i da su to osobe koje su poslednji put viđene žive posle 12. jula 1995. godine. Takođe, hteli smo da budeo sigurni da su to osobe koje su nestale u blizini Srebrenice. Ukoliko je bilo nekih dilema ili nepoklapanja dva izvora, onda smo ta imena izbacili.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ovde govorite na koji se način ova brojka razlikuje od drugih procena nestalih ili ubijenih od 8.000 do 10.000. Recite nam zašto vi imate nižu brojku od ovih drugih?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Pa ja ovde u izveštaju kažem da ovi veći brojevi nisu nužno pogrešne, međutim mi nismo našli dovoljno dokaza da potkrepimo te veće brojeve. Ja lično mislim da se tu radi o nekoliko stotina osoba više, a ne o nekoliko hiljada osoba više.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pogledajmo sada sledeću stranu vašeg izveštaja. Vi ovde kažete da su sve nestale osobe muškarci, ali mnogi među muškarcima su dečaci mlađi od 16 godina i muškarci stariji od 60 godina. Samo 48 nestalih su žene, a najmlađa je u vreme nestanka imala osam godina.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kad je reč o nacionalnosti u onoj meri u kojoj je to moglo da se ustanovi, svi ti ljudi osim jednog su Bošnjaci, a taj jedan izuzetak nestali je Srbin?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo sada na dijagrame u dodatku, to su sledeće dve strane, dakle prvo, prvi dijagram pokazuje distribuciju muškaraca po starosnoj dobi u vreme nestanka. Vidimo da ova krivulja ima vrh negde oko starosne dobi od 20 godina.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zatim, vidimo još jedan vrh negde oko starosne dobi 40 do 45.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I zatim još jedan vrh između 55 i 60. Da li je to po nečemu značajno?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Pa vidi se da su ovde izdvojeni muškarci u dobi za vojsku. Znači mlađi, oni koji su od 18 do 20 godina, u ranim dvadesetim godinama, a isto tako je interesantno primetiti i ove u pedesetim godinama.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Napravili ste slični dijagram i za žene. Pre nego što pogledamo to, recite nam prvo koliko je ukupno bilo ljudi, odnosno žena?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Pa, od ukupnog broja 7.500, žena je bilo vrlo malo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo sada na treći dijagram, molim vas da nam to objasnite i da nam kažete u čemu je značaj ovih blokova koje vidimo na ekranu?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Pa s leve strane vidimo starosnu dob nestalih osoba, a s desne strane vidimo procenjenu starosnu doba ekshumiranih osoba. To nisu identifikovane osobe i njihova starosna doba procenjena je antropološkim metodama, tu se ne radi o egzaktnoj nauci. Međutim vidimo da je poklapanje dosta dobro, vidimo dakle da se tu radi o istoj populaciji i da ekshumirana tela dolaze iz uzorka nestalih ljudi.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, doktore, izvinjavam se što vas to nisam ranije pitao, nešto u vezi prve brojke koju ste spomenuli i o značaju vrhova. Vi ste rekli da to indicira da su ljudi, muškarci u toj grupi bili posebno izdvojeni. Na temelju čega vi zaključujete da su oni bili posebno izdvojeni, za razliku od toga da jednostavno kažete da su oni ubijeni?

SVEDOK BRUNBORG: Pa ja ovde izlažem popis nestalih osoba. Na početku, ja ne znam da li su ti ljudi ubijeni i li ne. Svi raspoloživi dokazi indiciraju da su ti ljudi zaista ubijeni. Međutim, mi se ovde ipak bavimo listom nestalih osoba. Treba razlikovati te dve kategorije, a kasnije će se raspravljati o dokazima da li su ti ljudi ubijeni ili ne. Prema tome, ti vrhovi znače da je tih ljudi u toj dobi bilo nešto više nego što bi bilo normalno u toj populaciji nestalih osoba.

SUDIJA ROBINSON: Mene zanima da li postoji nešto u vašim naučnim metodama šta vam omogućava da je neka grupa specijalno izdvojena na temelju ovih vrhova u grafikonu?

SVEDOK BRUNBORG: Tu se radi o jednom približnom izrazu i to jednostavno znači da ovde vidimo jedan vrh u grafikonu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zadržimo se sada na pitanju sudije. Da podsetimo tačno o kojim se brojkama radi. Na koji način bi to mogli da bude u kontrastu sa distribucijom starosne dobi muškaraca koje biste našli u nekom slučajno odabranom uzorku stanovništva u nekom gradu poput Srebrenice? Da li bi onda imali istu raspodelu starosne dobi, da li bi i tada imali te vrhove, dakle više ljudi u starosnoj grupi 18 do 21 godina i ovim drugim grupama ili bi to bila neka druga raspodela ili ne možete da kažete?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Takav izraženi vrh ne bismo videli zato jer bi bilo i dečaka ispod starosne grupe 18 do 21, ali naravno da ćemo naći ove vrhove koji idu prema starijim starosnim dobima. Možda bi grafikon u dodatku bio informativniji.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro, samo da sada završimo sa dijagramom broj 3 koji se sada nalazi na grafoskopu, da vidimo da li smo to dobro shvatili. Znači ovde vidimo dva pravougaonika zajedno. U sredini, vidimo ljude starosne dobi 13 do 24 godine. E, sada levi pravougaonik ovde kaže da je ...

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Ne, ne 26,4 posto nestalih osoba je u starosnoj grupi od 13 do 24 godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A ako pogledamo ekshumacije vidimo da je 73,6 posto u sledećoj grupi nestalo, a kada pređemo na onu mlađu grupu, tu je 17,5 posto iz te grupe i 82, 2 posto iz starije grupe ekshumirano.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo sada na dodatak vašem izveštaju, to je tabulator broj 5. Iz kojeg razloga ste morali da napravite dodatak izveštaju?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Mi smo nastavili sa dodatnim radom pošto je naš izveštaj napisan u februaru 2000. godine. Mi smo ponovo uporedili naš popis nestalih osoba sa predratnim popisom stanovništva iz 1991. godine i to na individualnoj osnovi, pogotovo zato jer smo hteli da ustanovi-

mo gde su tačno živele te nestale osobe zato jer niko ne zna koji je broj ljudi živeo u Srebrenici pre pada Srebrenice.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na kojem grafikonu to možemo da vidimo?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: To je grafikon broj 1.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Objasnite to, molim.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Ovde smo pogledali odnos između broja muškaraca u svakoj starosnoj grupi tokom 1991. godine koji su kasnije registrovani kao nestali, verovatno ubijeni. Vidimo da je ovde vrh negde oko 50 godina. U toj starosnoj grupi više od 50 posto muškaraca koji su živeli u Srebrenici godine 1991. godine su registrovani kao nestali, verovatno ubijeni.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači to je starosna grupa od 46 do 50 i to je znači odmah ispod 50 posto na obe strane. I vaše zaključke drugog izveštaja možemo da nađemo na predzadnjoj strani u paragrafu 6. Znači činjenica kaže da je pre rata punih 87 posto osoba sa spiska živelo u Srebrenici ili okolnim područjima. Na koji način ste to zaključili?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Zato što smo njihova imena našli u popisu stanovništva pre rata, znači to nisu izmišljena imena, ta smo imena našli u predratnom popisu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Konačni broj nestalih osoba verovatno nije mnogo veći, kako ste vi zaključili, od broja do kojeg ste vi došli u svom ranijem izveštaju, a to je broj 7.475. I onda ste rekli nešto o mortalitetu, stopi smrtnosti.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: To je bio grafikon koji smo upravo pogledali. Na njemu se vidi da se otprilike jedna trećina muškaraca vodi kao nestali, verovatno ubijeni.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ovde govorite nešto i o suprotnim argumentima koji mogu da se postave protiv ove teze, ali o tome ćete možda da budete pitani u unakrsnom ispitivanju. Idemo sada na sledeći izveštaj, a to je tabulator 3 ili je to tabulator 2, to je izveštaj o Kosovu. A i tu imamo neke grafikone. Dakle, kad je reč o Kosovu, koja je bila svrha pisanja vašeg izveštaja?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Od mene je zatraženo da napišem izveštaj o broju stanovnika i raspodeli stanovništva na Kosovu pre izbijanja sukoba, to jest, pri kraju 1998. godine Datum na koji sam se ja usredsredio bio je 1. oktobar 1998. godine. Dakle, nisam se bavio događajima posle zbijanja sukoba.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na prvoj strani vašeg izveštaja vidimo sažetak. I šta ste vi zaključili?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Zaključio sam da je na Kosovu pre početka sukoba živelo otprilike dva miliona i 100.000 ljudi, odnosno taj broj je bio je između dva miliona i dva miliona i 200.000. Takođe, procenat Kosovara, odnosno Albanaca bio je oko 83 posto, Srba oko 10 posto, a osoba drugih nacionalnosti oko 7 posto.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jeste li morali da proučite problem migracije kada ste analizirali Kosovo?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Da, to je jedno veoma važno pitanje, međutim nemamo na žalost nikakve podatke o migraciji, imamo tek dosta slabe procene o migraciji. Prema tome, te su brojke procenjene indirektnim metodama.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kojom ste metodom procenili iseljavanje sa Kosova?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Pogledao sam sve raspoložive izvore, uključujući i mnoge statističke podatke iz Saveznog zavoda za statistiku u Beogradu. Oni isto nisu imali podatke o migraciji, međutim na Kosovu je sprovedena jedna studija u novembru 1999. godine i februaru 2000. godine, to je napravila jedna grupa francuskih demografa i oni su takođe napravili popis domaćinstava, raspitali se da li neko domaćinstvo nedostaje, kada su ti ljudi napustili domaćinstvo i to je dalo neku indikaciju broja ljudi koji su napustili Kosovo. Takođe, mi smo počeli od popisa 1981. godine, oduzeli smo rođenja i druge stvari i na taj način smo došli do brojke koja bi vredila da nije bilo migracije, odnosno iseljavanja sa Kosova. To smo onda uporedili sa procenjenim brojem stanovnika na Kosovu 1998. i 1999. godine

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo sada na brzinu na stranu broj 10 i grafikon koji tamo vidimo. Ovde vidimo stanovništvo Kosova i raspodelu stanovništva po nacionalnosti u raznim popisima stanovništva od 1948. do 1991.

godine. I vidimo da su Albanci stalno u većini. Takođe, izgleda da njihov broj značajno raste.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kad je reč o broju Srba, da li je ta brojka konstantna, da li raste ili pada?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Ta je brojka rasla do 1971. godine, a onda od tada počinje lagano da se smanjuje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo zatim na stranu 14, grafikon broj 2. Šta možete da nam kažete o tome? Ovo znači pokazuje ukupno stanovništvo Kosova prema zvaničnim popisima i srednje godišnje procene.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Da, većina ovih tačkica i krstića dolaze iz podataka Saveznog zavoda za statistiku u Beogradu osim nekoliko koji su ovde navedeni, uključujući i francuske demografe 1998. godine, UNHCR 1998. godine Islami 1995. godine i to se ne razlikuje mnogo od drugih podataka. Jedan podatak koji se mnogo razlikuje od drugih podataka je podatak Saveznog sekretarijata za informisanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Toje znači ovaj krstić sa desne strane grafikona pri sredini. Ta je informacija objavljena 1998. godine, ali odnosi se na 1995. godinu, zar ne?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Ne, ne, koliko je meni poznato, to je objavljeno za 1998. godinu i odnosi se na 1998. godinu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li na tu brojku možemo da se oslonimo ili ne?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Kad sam pisao izveštaj, nisam imao pri ruci taj izvor, međutim kasnije sam dobio te podatke i čitao o tome na koji način su ljudi došli do tih podataka i moram da kažem da ne postoje nikave razumne ocene za tu procenu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo zatim na stranu broj 3, proračun fertiliteta. I ovde vidimo da se to linearno smanjuje od početka pedesetih, gornja brojka je od 1950. do sredine šezdesetih godina. Da li je to za Kosovo ili za kosovske Albance?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Ne, jedno je za Kosovo, drugo je za Srbiju bez Kosova.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači vidimo razliku u stopi smanjenja fertiliteta u Srbiji, uopšteno i Kosovo. I zatim vidimo još i ove tačkice za osamdesete i devedesete godine. Da li nam to nešto pokazuje?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: To nam pokazuje da je Kosovo zaostalo za normalnim demografskim trendovima koje vidimo u industrijalizovanom svetu. Čak i pri kraju osamdesetih, oni su imali gotovo četvoro dece u proseku. To i objašnjava veliki porast albanskog stanovništva na Kosovu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zatim grafikon broj 4 na strani 16, to je procenat albanskog i srpskog stanovništva na Kosovu prema popisu, na koje ste se vi oslanjali.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vidimo da se procenat Albanaca samo malo smanjio krajem četrdesetih i početkom pedesetih, a onda imamo stalno povećanje. Dok je u Srba situacija takva da se njihov broj polagano smanjuje od kraja četrdesetih godina i negde se stabilizara krajem osamdesetih.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Tako je, međutim moram da dodam da je podatak za 1991. godinu manje pouzdan, jer su Albanci bojkotovali popis stanovništva iz 1991. godine tako da smo do brojke za 1991. godinu došli ekstrapolacijom brojke za 1981. godinu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zatim, grafikon broj 5, to je ukupno stanovništvo na Kosovu.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Ovo je isti dijagram kao i dijagram broj 2, ali tu su uključene i neke projekcije Saveznog zavoda za statistiku koje pokazuju na koji način su oni gledali perspektivu budućeg porasta stanovništva u devedesetim godinama. Imamo ovde višu i nižu varijantu, sa i bez migracije, tako da vidimo da tu nije predviđeno veliko iseljavanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ali čak i uz malo iseljavanja dolazimo do brojke veće od 2 miliona i 500.000 do 2005. godine.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Da, tačno. Zbog visoke stope rađanja veliki broj stanovnika ostao bi tokom više godina.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zatim imamo jedan kratki dodatak, to je tabulator 3, možete li da nam date komentar u vezi s time?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Tužilaštvo je ovde tražilo od Vlade Jugoslavije da im dostavi neke dodatne materijale. I mi smo te dodatne materijale dobili i nešto od toga dolazi iz Saveznog zavoda za statistiku. Od mene je zatraženo da te materijale pogledam. Mogu da kažem da oni nisu promenili moje zaključke, većinu tog materijala poznavao sam i ranije. Oni ističu nesigurnosti u proceni stanovništva uključujući i nedostatak informacija o migracijama i bojkot popisa stanovništva 1991. godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači vaši zaključci su ostali isti. A sada da proverimo koje tačno dokazne predmete imamo. Znači tu je vaša biografija, vaša četiri izveštaja, to je ukupno pet, zatim tabulator 6, "Nestale osobe na teritoriji Bosne i Hercegovine" (The Missing Persons on the Territory of Bosnia and Herzegovina), možete li nam nešto reći u vezi s time?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Pa to je popis koji je objavio Međunarodni komitet Crvenog krsta. To je javna lista i odnosi se na celu Bosnu i Hercegovinu. To je objavljeno 1998. godine i to je objavio Međunarodni komitet crvenog krsta u Sarajevu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To je bio jedan od vaših izvora?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tabulator 7, šta je to?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: To je jedan primer pogrešnog poklapanja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim vas da to stavimo na grafoskop. Objasnite nam šta ste vi to ovde uzimali u obzir?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Kad smo uporedili listu nestalih osoba sa posleratnim popisom birača, želeli smo da budemo veoma striktni, znači služili smo se veoma striktnim kriterijumima kako bi bili sigurni da osobe čije smo podatke pronašli, da su to iste osobe koje su na našem popisu. Prema tome, ako je neka osoba imala isto ime i isto prezime kao u ovom primeru, vidimo Abdulah Delić, ako su rođeni iste godine, ali ime oca je stajalo samo na jednoj listi, vidimo na listi Crvenog krsta kao Husein, onda smo to proverili u popisu stanovništva iz 1991. godine i pronašli dve osobe po imenu Abdulah Delić, jednom se otac zove Husein, a drugom Kemal. Prema tome, vidimo da se ovaj podatak za Abdulaha Delića ne odnosi na istu osobu. To je znači jedan primer pogrešnog poklapanja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A u tabulatoru broj 8 vidimo nešto drugo, jedan primer stvarnog poklapanja. Vidimo ime Mensur Gabeljić napisano na dva različita načina.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Da. Prvo trebalo bi da se primeti da se ovde radi o grešci u kucanju, jednostavno je slovo "Lj" postalo slovo "G" prilikom skeniranja. I kada smo ustanovili da se ni jedna druga osoba takvog imena ne može da pronađe, a u popisu stanovništva smo pronašli ime oca Avoo, šta je očigledno greška u kucanju za ime Avdo, vidimo da je datum rođenja isti, 1971. godina, zaključili smo da je ovo tačno poklapanje. Iako je, kao što vidite godina rođenja u ovom drugom redu drugačija. Međutim ovde smo zaključili da se ipak radi o stvarnom poklapanju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sada, takođe 9, osobe koje se vode kao nestale posle zauzimanja Srebrenice od strane vojske bosanskih Srba 11. jula. Recite nam nešto u vezi s time.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Nemam to pri sebi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To je dokument Haškog tribunala.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Da, ovo je popis svih 7.481 osobe koje se nalaze na našem popisu. Znači ovo je lista koja predstavlja spojene liste Crvenog krsta i "Lekari za ljudska prava".

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači, to je vaš proračun nestalih osoba?

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I konačno, još dva tabulatora. Tabulator broj 10, to je još jedan primer koji smo videli i ranije.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Da, to je isto ono šta smo maločas videli. To je grafikon koji pokazuje raspodelu starosne dobi nestalih osoba. Opet vidimo ove iste vrhove, jedino šta ovo nije nacrtano linijom nego kolonama.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A zatim tabulator 11, to je raspodela nestalih po starosti i polu.

SVEDOK BRUNBORG – ODGOVOR: Da, ovo je raspodela nestalih po starosti i polu. Ovde vidimo da je tu 48 žena i 7.433 muškaraca i takođe je to raspodeljeno po starosnoj dobi.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, mislim da su to bila sva moja pitanja za ovog svedoka. Pretresno veće se seća da sutra ujutro dolazi svedok koji mora da započne svedočenje sutra ujutro, tako da će to morati da bude sutra, a ne znam koliko vremena će optuženi da traži za unakrsno ispitivanje ovog svedoka. Veoma je važno da gospodin Brunborg bude u mogućnosti da otpu- tuje sutra ako to bude nekako moguće.

SUDIJA ROBINSON: Imaćemo to na umu.

TUŽILAC NAJS: Naravno, svedoku se obično kaže da ni sa kim ne sme da razgovara o svom svedočenju. Ali, pošto on nije unakrsno ispitan, mislim da, ja ga sada nisam pitao o tome da li treba da napravi neke ispravke. Mislim da to možemo i kasnije da uradi jer on nije govorio ništa posebno sem što je citirao svoje izveštaje. Međutim, na Sudu je da odluči.

SUDIJA ROBINSON: Dobro, ići ćemo na ispravke onda. Gospodine Brun- borg, sada ćemo da prekinemo sa radom, nastavićemo sutra u 9.00. Vi ne smete da razgovarate o svom svedočenju ni sa kim osim uz ovaj mali izuze- tak koji sam malopre spomenuo.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Sutra ujutro nastavljamo sa, zapravo počinjemo sa ge- neralom Morionom, je li to tačno?

TUŽILAC NAJS: Da.

SUDIJA KVON: Ali mi ga još uvek oslovljavamo brojem, a ne imenom.

TUŽILAC NAJS: Koliko ja znam, nema potrebe da ga ne oslovimo imenom. General Morion.

SUDIJA KVON: U redu.

TUŽILAC NAJS: Upravo sam dobio belešku u kojoj kaže da bismo možda mogli da promenimo redosled svedoka, međutim moraću o tome da raz- govaram sa gospodinom Brunborgom. Ne znam da li Pretresno veće može

danas poslepodne da primi od mene zahtev za eventualnu promenu redosleda svedoka?

SUDIJA ROBINSON: Da, da, to možete da kažete našem sudskom savetniku. Gospodine Brunborg, Tužilaštvo će da vas obavesti kada treba da se vratite na unakrsno ispitivanje. s

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da li to znači da ja u stvari ne znam ko u stvari ide posle generala Moriona? Recite mi kakav je plan za sutra. Ide prvo general Morion. Ko posle ide?

SUDIJA ROBINSON: To će biti gospodin Brunborg.

TUŽILAC NAJS: Da, najverovatnije. A ako to ne bude gospodin Brunborg, onda će to da bude svedok B-235. Čim budemo mogli, obavestićemo Pretnosno veće o tome.

SUDIJA ROBINSON: Valjda i optuženog.

TUŽILAC NAJS: Da.

SUDIJA ROBINSON: Ako uzmemo u obzir činjenicu da gospodin Brunborg mora sutra da ode, onda pretpostavljam da će on odmah da usledi posle Moriona.

TUŽILAC NAJS: Da, ali i drugi svedoci imaju neke druge planove, mislim da je raspored promenjen, morao bih tačno da vidim kakvi su njihovi prioriteti i, naravno moramo da budemo pažljivi i ljubazni prema njima, ali nemamo dovoljno vremena da udovoljimo svim željama. Ja misli da će to biti gospodin Brungorg sutra jer znam da on ima neke obaveze sledeće nedelje.

SUDIJA ROBINSON: Da, to bi trebalo da kažete optuženom. Nastavljamo sa radom sutra.